

DIAGNOZA POTRZEB I POTENCJAŁU

**GMINA CZARNIA
NA LATA 2021-2025**

Opracowanie:

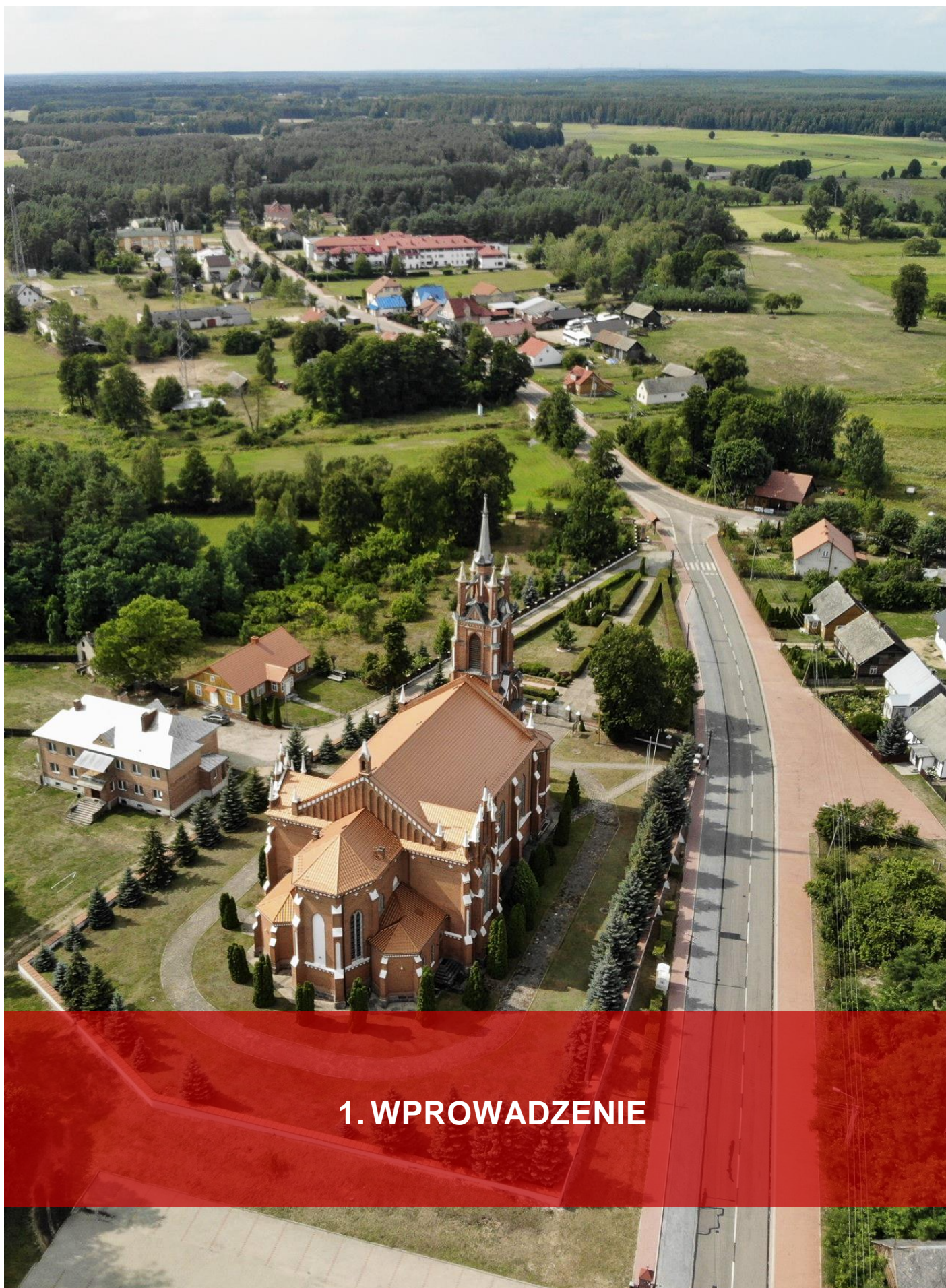
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarni we współpracy z Wielkopolską Akademią Nauki i Rozwoju Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka komandytowa oraz Krajowym Instytutem Jakości.

Diagnozę Potrzeb i Potencjału opracowano w oparciu o materiały źródłowe pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarni, Urzędu Gminy Czarnia oraz jednostek organizacyjnych Gminy Czarnia. Elektroniczna wersja Diagnozy znajduje się na stronie internetowej Gminy Czarnia oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarni <http://www.czarnia.samorzady.pl/>, a także w Biuletynie Informacji Publicznej obu instytucji.

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE.....	4
1.1. PODSTAWA OPRACOWANIA I METODYKA PRACY	5
2. DIAGNOZA.....	8
2.1. SPOŁECZNO-GOSPODARCZA CHARAKTERYSTYKA GMINY	8
2.1.1. INFORMACJE OGÓLNE I POŁOŻENIE	8
2.1.2. DEMOGRAFIA	10
2.1.3. RYNEK PRACY	13
2.1.4. SYTUACJA MIESZKANIOWA.....	18
2.1.5. OŚWIATA I WYCHOWANIE	20
2.1.6. OPIEKA ZDROWOTNA I BEZPIECZEŃSTWO.....	24
2.1.7. DZIAŁANIA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH	27
2.1.8. KULTURA	28
2.2. ANALIZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH I ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ	32
2.2.1. DZIAŁALNOŚĆ OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ	33
2.2.2. GŁÓWNE PROBLEMY Z ZAKRESU POMOCY SPOŁECZNEJ.....	38
2.2.3. ZASOBY INSTYTUCJONALNE POMOCY I WSPARCIA	41
2.2.4. ŚWIADCZENIA POMOCY SPOŁECZNEJ	42
2.2.5. UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE.....	48
2.2.6. WSPIERANIE RODZINY I PIECZA ZASTĘPCZA	52
2.2.7. OSOBY STARSZE, NIESAMODZIELNE I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	54
2.2.8. UBÓSTWO	57
2.3. ANALIZA SWOT / TOWS	60

1. WPROWADZENIE

Diagnoza Potrzeb i Potencjału Gminy Czarnia na lata 2021-2025 jest integralną częścią Planu Wdrażania Centrum Usług Społecznych w Czarni. Dokument ten określa zasoby i potrzeby gminy oraz wyznacza obszar głównych problemów społecznych, których rozwiązanie stanie się bardziej efektywne dzięki utworzeniu Centrum Usług Społecznych w Gminie Czarnia. Dzięki rzetelnej analizie sytuacji gminy można będzie dostosować zakres usług oferowanych przez CUS do rzeczywistych potrzeb mieszkańców gminy. W efekcie przyczyni się do poprawy warunków życia mieszkańców, a w szczególności tych osób, które są zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Najważniejsze problemy społeczne występujące na terenie Gminy Czarnia zostały zdiagnozowane na podstawie danych statystycznych i sprawozdań. Dodatkowo przeprowadzono analizę strategiczną opartą na identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT/TOWS). Z opracowanej diagnozy wyłaniają się konkretne problemy, nad którymi powinna skupić się gmina w tworzeniu międzysektorowego lokalnego systemu realizacji usług społecznych.

1.1.

PODSTAWA OPRACOWANIA I METODYKA PRACY

Diagnoza Potrzeb i Potencjału społeczności lokalnej Gminy Czarnia jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Art. 21 Ustawy z dnia 19 lipca 2019 roku o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych stanowi:

Art. 21.1. Na podstawie wniosków wynikających z rozeznania potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych centrum opracowuje diagnozę potrzeb i potencjału wspólnoty

samorządowej w zakresie usług społecznych.

2. Diagnoza, o której mowa w ust.1, jest opracowywana na okres 5 lat i podlega aktualizacji w przypadku istotnej zmiany wniosków wynikających z rozeznania, o którym mowa w ust.1.

3. Diagnoza, o której mowa w ust.1, zawiera w szczególności informacje dotyczące:

1) potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych;

- 2) jednostek organizacyjnych gminy, organizacji pozarządowych i podmiotów, o których mowa w art.3 ust.3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, oraz osób fizycznych i prawnych, wykonujących usługi z zakresu, o którym mowa w art.2 ust.1, na obszarze działania centrum wraz ze wskazaniem wykonywanych przez nie usług (...)
- 5) Diagnoza, o której mowa w ust.1, jest przekazywana wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) oraz radzie gminy. Przed przekazaniem diagnozy, centrum przeprowadza konsultacje diagnozy ze wspólnotą samorządową.

Na treść Diagnozy mają wpływ również inne akty prawne, do których należą:

- Ustawa o pomocy społecznej
- Ustawa o systemie oświaty
- Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- Ustawa o świadczeniach rodzinnych,
- Ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- Ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii,
- Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- Ustawa o zatrudnieniu socjalnym,
- Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- Ustawa o dodatkach mieszkaniowych,
- Ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem",
- Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- Ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.
- Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start”

Przy sporządzaniu niniejszego dokumentu wykorzystano następujące metody pozyskiwania danych:

DESK RESEARCH.

BADANIE ANKIETOWE. Element partycypacji społecznej, uwzględnienie udziału mieszkańców w procesie tworzenia strategii. Badania opinii publicznej oparte o kwestionariusz ankietowy, w którym mieszkańcy gminy pytani byli o ogólne warunki życia i dotyczące ich problemy społeczne. Badania ankietowe były przeprowadzone od 1 marca do 14 marca 2021 roku. Wpłynęło 131 ankiet, z czego 102 kwestionariuszy wypełniły kobiety, a 29 mężczyźni. 42% osób wypełniających ankietę były wieku

18-30 lat, poniżej tej granicy wiekowej nie było ani jednej osoby, a powyżej – 58% respondentów, najmniejsza grupa wiekowa, która uzupełniła ankietę to osoby powyżej 65 roku życia – tylko 2,2%. Najwięcej, bo aż 43% ankietowanych posiada wykształcenie średnie. Niecała połowa (46,2%) ankietowanych pracuje, a tylko 5% jest emerytem lub rencistą.

SPOTKANIA KONSULTACYJNE. Podczas pierwszego spotkania Wójt Gminy Czarnia wraz z pracownikami Urzędu Gminy ora Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarni zapoznali się z harmonogramem prac nad Diagnozą oraz nad Planem Wdrożenia CUS. Na kolejnym spotkaniu została przeprowadzona dyskusja na temat obszarów problemowych w Gminie Czarnia. Podczas warsztatów omawiano cel główny CUS oraz opracowywano cele strategiczne, operacyjne, a także kierunki działań.

KONSULTACJE SPOŁECZNE. Bardzo ważny element partycypacji społecznej, proces dialogu pomiędzy przedstawicielami władz (każdego szczebla - od lokalnych po centralne) a mieszkańcami, mający na celu zebranie głosów mieszkańców i w oparciu o nie podjęcie przez władze optymalnych decyzji w sprawach publicznych. Konsultacje społeczne zostały przeprowadzone w formie elektronicznej oraz tradycyjnej. Mieszkańcy mogli wnieść uwagi za pośrednictwem opracowanego formularza.

W aspekcie wzmocnienia kapitału społecznego szczególnie istotne są działania zmierzające do zwiększenia spójności społecznej. Instrumenty polityki społecznej powinny być nastawione przede wszystkim na likwidację bądź minimalizację przyczyn wykluczenia. Ważna jest integracja społeczna i ekonomiczna. Należy podjąć działania, które będą częścią aktywnej polityki społecznej, a osoby dotknięte dysfunkcjami i deficytami będą miały szansę w pełni uczestniczyć w codziennym życiu ogółu społeczeństw.

2. DIAGNOZA

2.1. SPOŁECZNO-GOSPODARCZA CHARAKTERYSTYKA GMINY

2.1.1. INFORMACJE OGÓLNE I POŁOŻENIE

Czarnia jest gminą wiejską znajdującą się w województwie mazowieckim, w powiecie ostrołęckim. Położona jest w północno-wschodniej części województwa mazowieckiego, na granicy z województwem warmińsko-mazurskim. Teren Gminy graniczy od strony północnej z gminami Rozogi i Wielbark (woj. warmińsko-mazurskie), od południowej z gminą Baranowo (woj. mazowieckie), od południowo-zachodniej z gminą Chorzele (woj. mazowieckie), a od wschodniej z gminą Myszyniec (woj. mazowieckie). Fizjograficznie obszar gminy znajduje się w obrębie Równiny Kurpiowskiej, w makroregionie Niziny Północno-Mazowieckiej;

Powierzchnia gminy wynosi 94 km², tj. 9 400 ha. Największą część gminy zajmują obszary rolnicze – ich powierzchnia wynosi 5 182, 02 ha, tj. 55,12 % powierzchni oraz tereny leśne – 3 700,00 ha, tj. 39,36 % powierzchni gminy. Wskaźnik lesistości jest bardzo wysoki w stosunku do całego województwa mazowieckiego, gdzie wynosi on jedynie ok. 22,00 %. Pozostałe rodzaje użytkowania terenu w Gminie Czarnia to tereny zurbanizowane (zabudowa mieszkaniowa i usługowa) i niezabudowane, stanowiące 169,73 ha tj. ok. 5,52 % obszaru gminy. Gmina stanowi 4,40 % powierzchni powiatu, położna jest peryferyjnie w stosunku do miasta powiatowego (52 km od Ostrołki), jak i głównych szlaków drogowych województwa. Przez teren gminy przebiega jedna droga wojewódzka na trasie Chorzele – Krukowo – Myszyniec, o długości 12,325 km oraz 8 dróg powiatowych, o łącznej długości 41,89 km.

- Czarnia - Cyk – Pełty, o długości 3,67 km,
- Czarnia - Biały Lasek, o długości 3,30 km,
- Czarnia – Cupel, o długości 6,05 km,
- Czarnia – Surowe, o długości 9,42 km,
- Czarnia – Bandysie, o długości 5,46 km

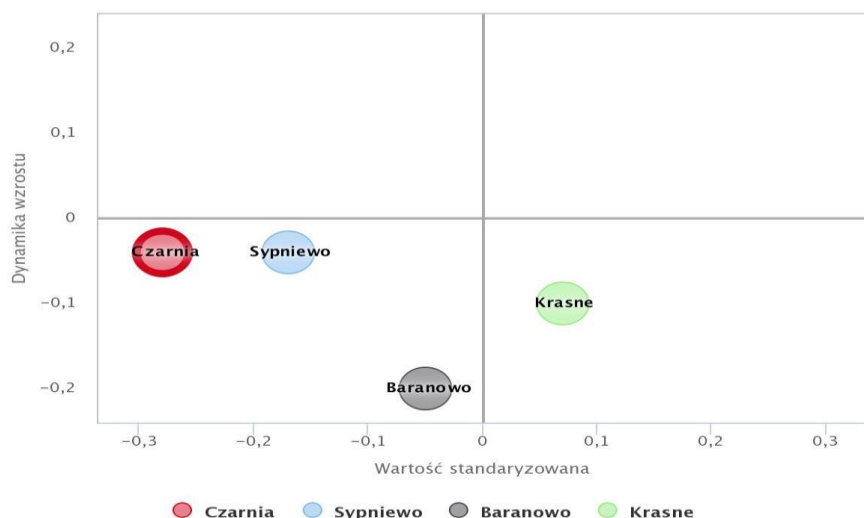
- Bandysie – Zawady, o długości 3,14 km
- Rutkowo – Lesiny Wielkie, o długości 3,06 km
- Surowe - Długie – Bandysie, o długości 7,78 km.

Drogi gminne stanowią uzupełniającą sieć dróg na terenie gminy. Stanowią one drogi dojazdowe do drogi wojewódzkiej i dróg powiatowych. Do kategorii dróg gminnych zaliczonych na terenie gminy jest 9 dróg o łącznej długości 28,12 km.

Gminę Czarnia charakteryzuje malowniczy krajobraz i świeże powietrze, które dają wiele możliwości rozwoju turystyki i wypoczynku. W obrębie Gminy Czarnia (w jej południowej i południowo-wschodniej części) znajdują się fragmenty dwóch obszarów Natura 2000 - obszar specjalnej ochrony ptaków Doliny Omulwi i Płodownicy oraz Bory Chrobotkowe Karaska. Gmina Czarnia leży w Kurpiowskim Regionie Etnograficznym, w części Kurpie Puszczy Zielonej. Region ten zachował do dziś wiele odrębności kulturowych, a nawet gwarowych.

Ogólny Wskaźnik Rozwoju Gminy, analizowany na tle grupy porównawczej składającej się z gmin wiejskich o podobnej liczebności na terenie województwa mazowieckiego, charakteryzuje się wysoką dynamiką wzrostu , jednak wciąż przyjmuje wartość ujemną. Oznacza to, że gmina podejmuje szereg działań na rzecz rozwoju, które jeszcze nie osiągnęły odpowiedniego pułapu rozwojowego. Należy spodziewać się stopniowego wzrostu wartości tego wskaźnika. Sytuację przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1 Ogólny Wskaźnik Rozwoju Gminy Czarnia na tle wybranej grupy porównawczej.

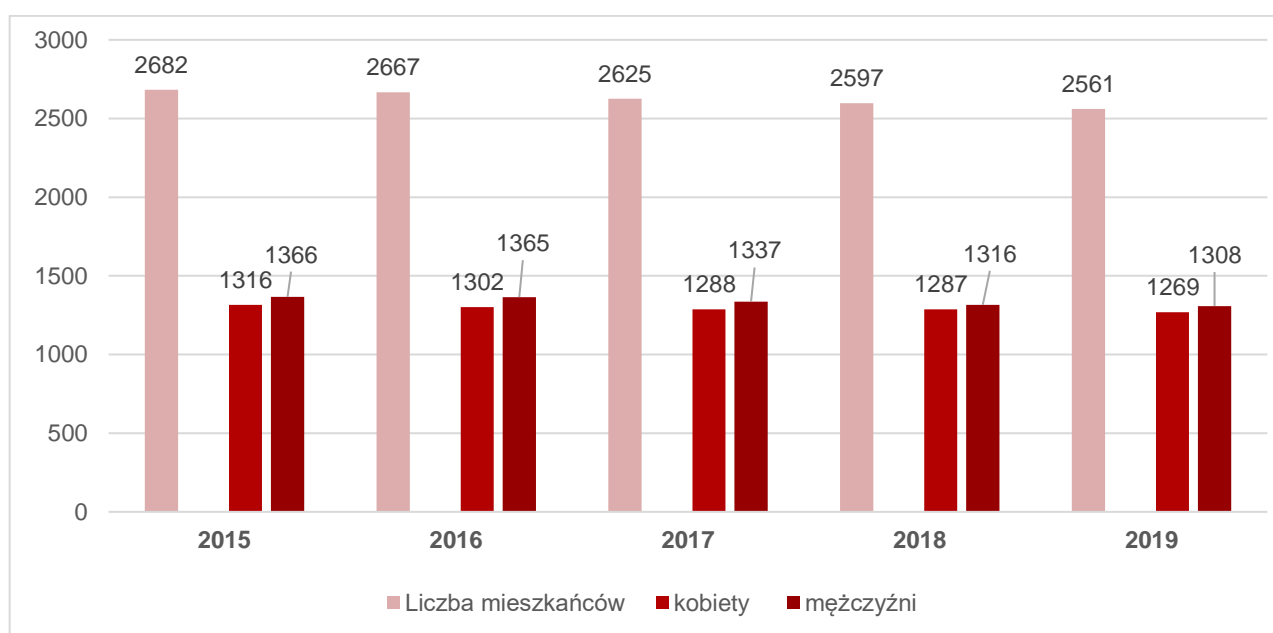
Źródło : Monitor Rozwoju Lokalnego

2.1.2. DEMOGRAFIA

Zarówno pod względem liczby ludności jak i powierzchni Gmina Czarnia jest najmniejszą gminą w powiecie ostrołęckim. Administracyjnie gmina podzielona jest na 9 sołectw obejmujących 9 miejscowości: Bandysie, Brzozowy Kąt, Cupel, Czarnia, Cyk, Długie, Michałowo, Rutkowo, Surowe.

W 2019 roku gminę zamieszkiwało 2 561 osób, w tym 1 269 kobiet oraz 1 308 mężczyzn. W porównaniu z danymi z 2015 roku, nastąpił spadek mieszkańców o 121 osób, co stanowi ok.4,50 % ogółu mieszkańców. Pokazuje to szczegółowo poniższy wykres:

Wykres 2 Liczba mieszkańców w Gminie Czarnia w latach 2015-2019

Źródło : opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Czarni oraz danych GUS

Ponadto nastąpiły zmiany w strukturze mieszkańców według grup ekonomicznych:

- zmniejszyła się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym tj. z 507 osób w 2015 roku do 440 osób w 2019 roku,
- zmniejszyła się liczba osób w wieku produkcyjnym z 1747 osób w 2015 roku do 1687 osób w 2019 roku,
- liczba osób w wieku poprodukcyjnym tj. dla mężczyzn – 65 lat i więcej, dla kobiet – 60 lat i więcej, po wzroście w latach 2016-2018 powróciła do poziomu z 2015 roku, w którym zanotowano 388 osób natomiast w 2019 roku – 386 osób. Obrazuje to wykres zamieszczony poniżej.

Wykres 3 Ludność według ekonomicznych grup wieku w Gminie Czarnia, w latach 2015-2019

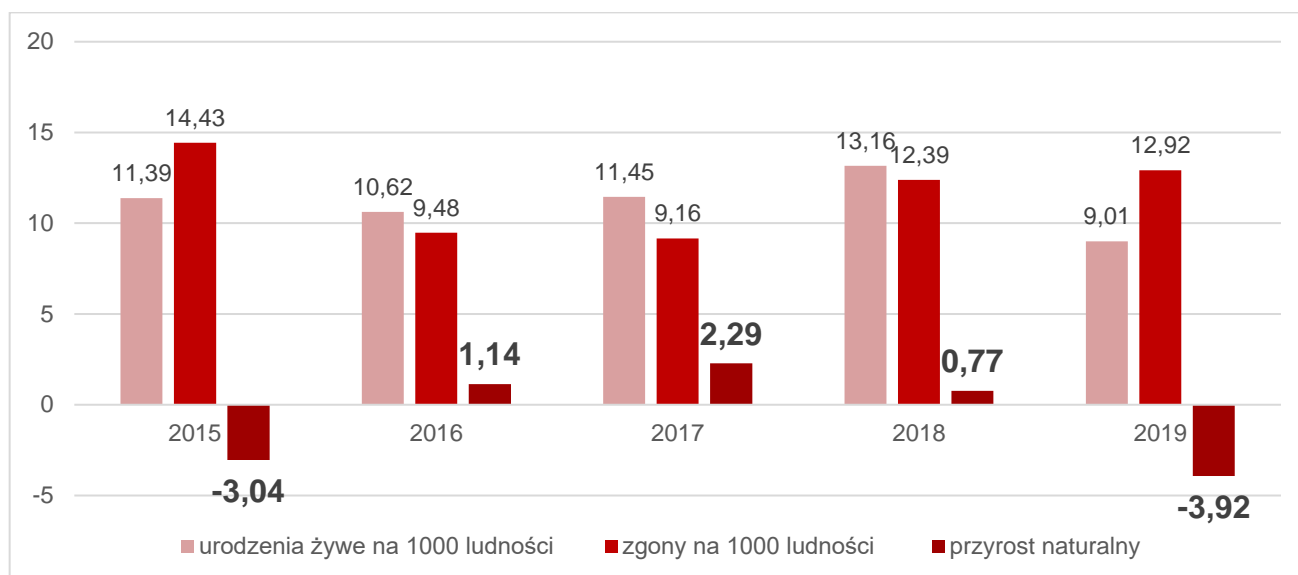

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W Gminie Czarnia współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi nie jest stosunkowo wysoki i wynosi 18,7, podczas gdy w powiecie 26,1, a w województwie 27,7. Należy się jednak spodziewać wzrostu tego wskaźnika w najbliższych latach, z uwagi na zmniejszającą się sukcesywnie liczbę urodzeń oraz wysoką liczbę osób w wieku produkcyjnym, stanowiącą ok. 65,00 % mieszkańców gminy.

Współczynnik przyrostu naturalnego to stosunek różnicy między liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów do liczby ludności w połowie badanego okresu lub do średniego stanu ludności w tym okresie – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 ludności). Od kilku lat w Gminie Czarnia odnotowuje się ujemny przyrost naturalny, który w 2019 roku wyniósł aż - 10, co odpowiada przyrostowi naturalnemu -3,92 na 1000 mieszkańców gminy. Zwiększa się także współczynnik zgonów, natomiast maleje współczynnik urodzeń. Szczegółowo obrazuje to poniższy wykres.

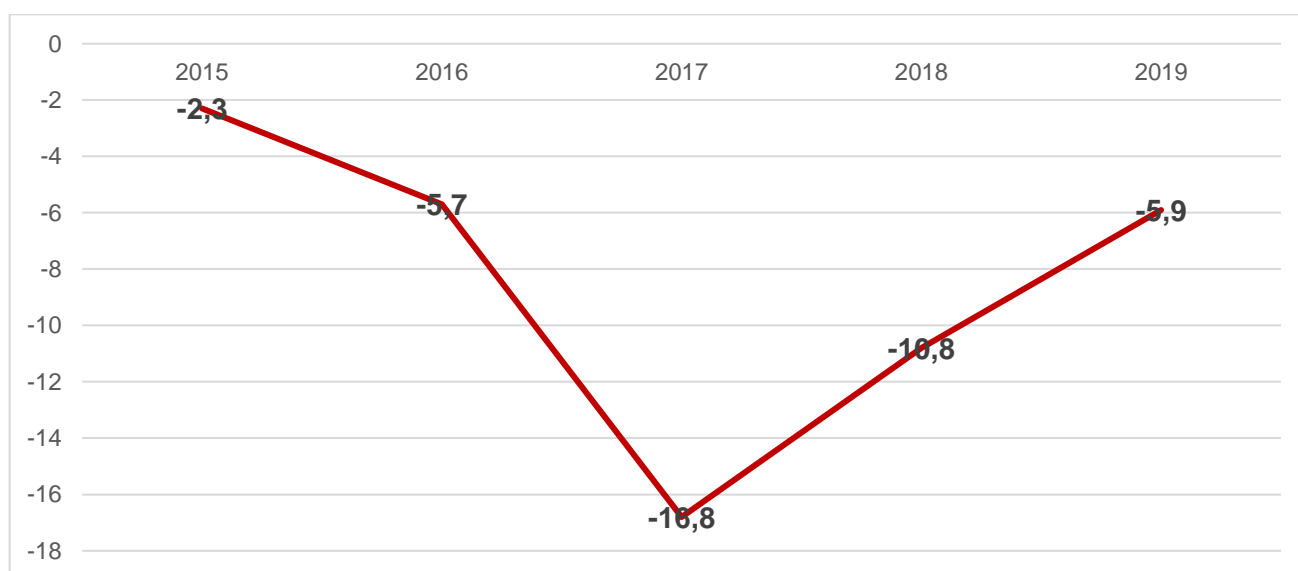
Wykres 4 Współczynnik liczby urodzeń, zgonów oraz przyrostu naturalnego na terenie Gminy Czarnia w latach 2015-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Problemem Gminy Czarnia jest odpływ mieszkańców. Saldo migracji ogółem na 1000 mieszkańców w 2019 roku wyniosło – 5,9 (należy jednak podkreślić, iż jest to znacznie mniejsza wartość niż w latach 2017 - 2018). Jednym z powodów takiego stanu rzeczy może być większa możliwość uzyskania zatrudnienia w większych miastach oraz za granicą.

Wykres 5 Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w latach 2015-2019 w Gminie Czarnia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Podsumowując sytuację demograficzną w Gminie Czarnia należy stwierdzić, że obserwowane zmiany zarówno w zakresie zmniejszającej się liczby mieszkańców jak i spadku liczby urodzeń odzwierciedlają ogólnopolski oraz europejski trend. Stanowi to poważny problem dla miejscowych władz, których działania powinny skoncentrować się w najbliższych latach na stworzeniu przyjaznych warunków do życia dla mieszkańców, prowadzeniu aktywnej polityki społecznej oraz kontynuowaniu działań w zakresie rozwoju lokalnego rynku pracy i rozwoju kapitału ludzkiego.

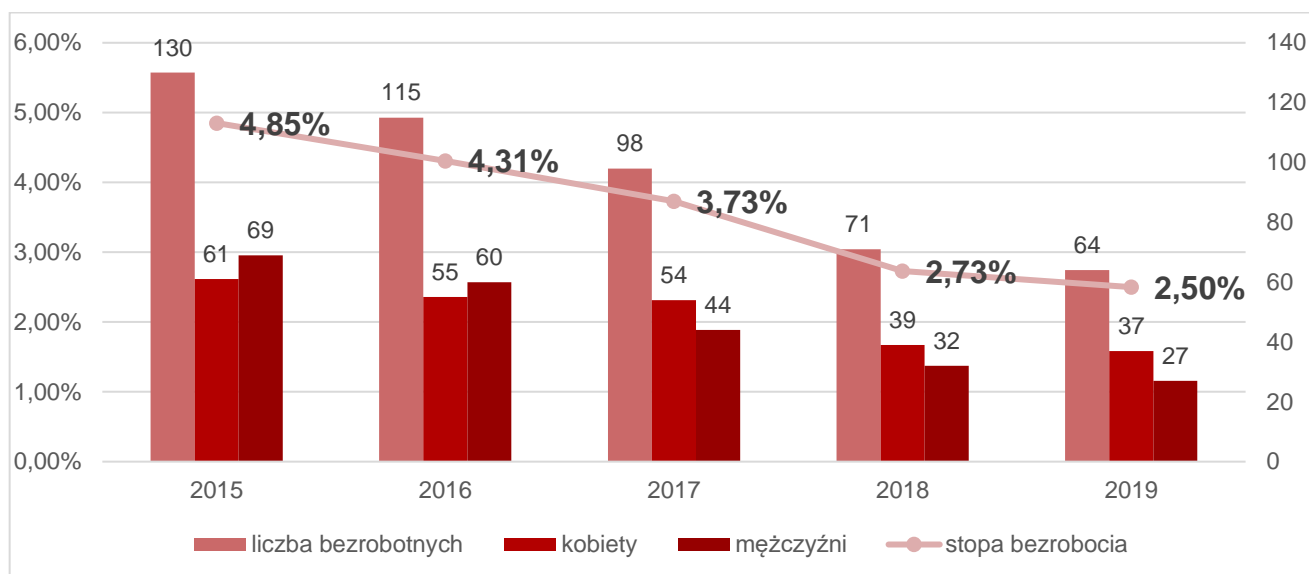
2.1.3. RYNEK PRACY

Dominującą funkcją gospodarczą Gminy Czarnia jest rolnictwo; 65,70% aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Czarnia pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 12,50% w przemyśle i budownictwie, a 8,90% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 0,50% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Na podstawie danych otrzymanych z GOPS w Czarni można zaobserwować ogólny spadek liczby osób zarejestrowanych jako osoby bezrobotne na przestrzeni 5 lat. Stopa bezrobocia wyniosła w 2019 roku 2,50%, podczas gdy w 2015 roku aż 4,85%. Jest to mniejsza wartość niż dla powiatu i województwa - w powiecie stopa bezrobocia wyniosła 9,20%, a w województwie 5,60%. Udział osób długotrwale bezrobotnych wyniósł w 2019 roku 2,20%. Zarejestrowanych jako osoby bezrobotne w 2019 roku było 64 mieszkańców gminy, w tym 37 kobiet i 27 mężczyzn. W stosunku do 2015 roku liczba ta spadła o 66 osób, co stanowi spadek o ok. 50,00 %.

Wykres 6 Bezrobotni zarejestrowani w Gminie Czarnia w latach 2015-2019

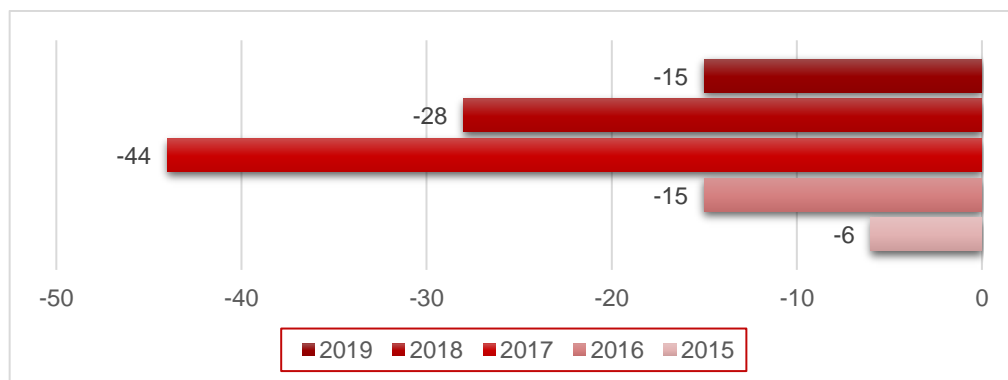

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Czarni

Więcej jest bezrobotnych kobiet niż mężczyzn. Większy odsetek kobiet wśród osób poszukujących pracy wynika m.in. z obowiązków macierzyńskich i niechęcią zatrudniania przez pracodawców kobiet wychowujących małe dzieci lub potencjalnie mogących zostać matkami w najbliższym czasie. Trudniejszy jest także powrót do aktywności zawodowej kobiet po przerwie związanej z macierzyństwem. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej wyniósł aż 12,00 %.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Czarnia 58 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 47 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo migracji wewnętrznych wynosi -15.

Wykres 7 Saldo migracji wewnętrznych w Gminie Czarnia w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mieszkańcy gminy biorący udział w badaniu ankietowym, ocenili lokalny rynek pracy jako obszar wymagający poprawy, 59,1% ankietowanych uważa, że sytuacja na lokalnym rynku pracy jest zła lub bardzo zła. 31 % respondentów określiło sytuację na rynku lokalnym jako przeciętną. Biorąc pod uwagę powyższe analizy można stwierdzić, że sytuacja na terenie Czarni dotycząca rynku pracy nie jest zadowolająca.

Powiatowy Urząd Pracy w Ostrołęce prowadzi działania na rzecz promocji zatrudnienia i łagodzenia skutków bezrobocia na lokalnym rynku pracy m. in. poprzez organizację staży, szkoleń zawodowych, prace społecznie użyteczne, a także aktywne programy przeciwdziałania bezrobociu bezpośrednio powiązane z Funduszem Pracy. Łączny limit środków Funduszu Pracy z przeznaczeniem na aktywizację lokalnego rynku pracy na dzień 31 grudnia 2019 roku wynosił 11 316,80 tys. zł.

W 2019 roku aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu były realizowane w oparciu o programy:

- projekt pn. „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w mieście Ostrołęka i powiecie ostrołęckim (III)” w ramach Osi Priorytetowej I Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, skierowany do osób młodych, do 29 roku życia, pozostających bez pracy. W 2019 roku na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu realizowane w ramach projektu wydatkowano 4 187 353,02 zł
- projekt pn. „Aktywizacja osób w wieku 30 lat i więcej pozostających bez pracy w mieście Ostrołęka i powiecie ostrołęckim (III)” w ramach Osi Priorytetowej VIII Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014 - 2020, skierowany do osób powyżej 30. roku życia, w szczególności długotrwale bezrobotnych, o niskich kwalifikacjach, po 50 roku życia i niepełnosprawnych. W 2019 roku na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu realizowane w ramach projektu wydatkowano kwotę 3 182 291,62 zł
- program regionalny aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych MAZOWSZE 2019. W ramach tego programu bezrobotni obejmowani byli usługami pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego oraz instrumentami rynku pracy tj. pracami interwencyjnymi, robotami publicznymi i jednorazowymi środkami na podjęcie działalności gospodarczej. W 2019 roku na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu realizowane w ramach programu wydatkowano kwotę 394 769,68 zł.

Pozostałe działania PUP w Ostrołęce, w postaci prac interwencyjnych, robót publicznych, staży, prac społecznie użytecznych, badań bezrobotnych oraz jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej w 2019 roku wyniosły 3 522 531,29 zł.

W 2019 roku aktywizacją w ramach aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu objęto 1 096 osób, w tym 737 osób zamieszkałych na terenie powiatu ostrołęckiego. Tym samym w 2019 roku uczestniczyło ogółem 1 721 osób bezrobotnych.

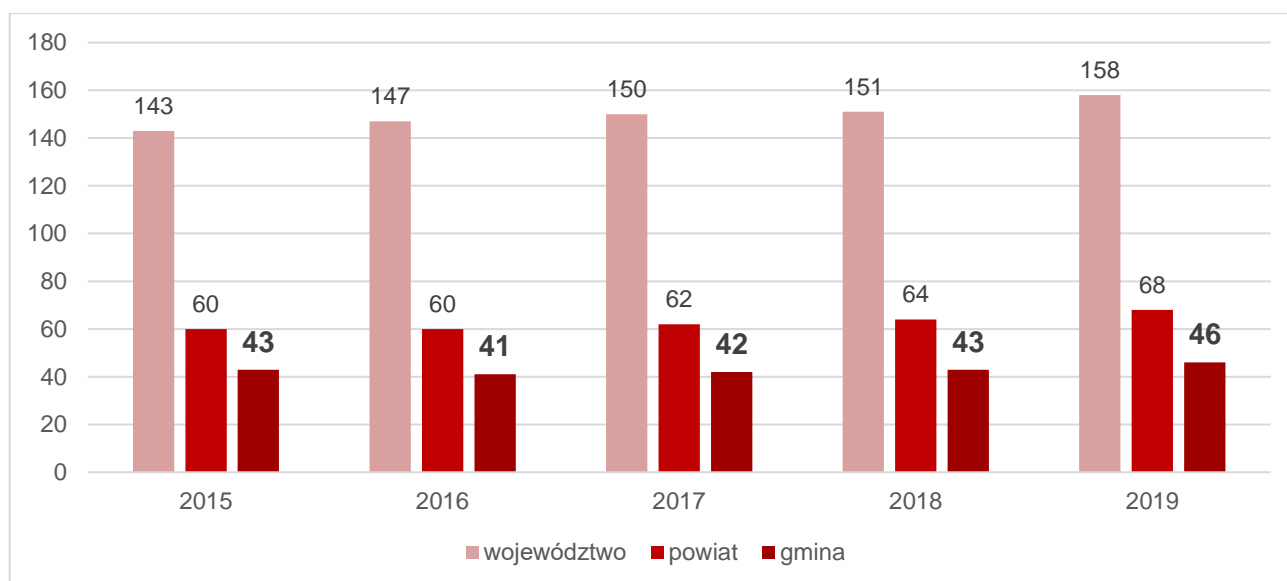
Osoby bezrobotne korzystały z takich subsydiowanych aktywnych form jak:

- Szkolenia – 40 osób
- Prace interwencyjne – 459 osób
- Roboty publiczne – 33 osoby
- Staże - 391 osób
- Bony zasiedleniowe – 286 osób
- Prace społecznie użyteczne - 20 osób
- Refundacja kosztów zatrudnienia dla osób do 30 r.ż. – 276 osób
- Środki na podjęcie działalności gospodarczej – 204 osoby
- Doposażenie stanowiska pracy – 12 osób

Gmina Czarnia charakteryzuje się umiarkowanym wskaźnikiem przedsiębiorczości, czyli podmiotami gospodarki narodowej wpisanymi do rejestru REGON na 1 000 mieszkańców.

Wskaźnik ten utrzymuje się na stałym poziomie.

Wykres 8 Podmioty na 1 000 mieszkańców zarejestrowane w rejestrze REGON w latach 2015 - 2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W Gminie Czarnia w roku 2019 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 46 podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców. W tymże roku zarejestrowano 15 nowych podmiotów, a 6 podmiotów zostało wyrejestrowanych, 6,00 % podmiotów jako rodzaj działalności deklarowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 32,80% podmiotów, a 61,20% podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w Gminie

Czarnia najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są budownictwo, handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych.

Analiza porównawcza na tle wybranych gmin wiejskich z terenu województwa mazowieckiego pokazuje, że wskaźnik rozwoju Gminy Czarnia w wymiarze gospodarczym wykazuje się wysoką dynamiką wzrostu. Jego wartość jest nadal ujemna, zatem należy spodziewać się dalszego rozwoju gminy w tym obszarze.

Wykres 9 Wskaźnik Rozwoju Gminy Czarnia w wymiarze gospodarczym

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

Podsumowując, zaleca się kontynuację wsparcia dla osób biernych zawodowo, międzysektorową współpracę lokalnych władz, organizacji pozarządowych oraz sektora prywatnego, przy jednoczesnym wsparciu finansowym ze środków krajowych oraz unijnych. Spowoduje to uatrakcyjnienie gospodarcze tego regionu i wzrost wskaźnika przedsiębiorczości. Należy jednak uwzględnić skutki gospodarcze pandemii SARS-CoV-2, które mogą zmodyfikować ten proces tj. pandemia koronawirusa może wpłynąć na rozwój nowej formy pracy w postaci pracy zdalnej, przyspieszony rozwój kompetencji cyfrowych oraz większą elastyczność w podejściu do zarządzania, co może przyczynić się do rozwoju nowych form aktywizacji zawodowej mieszkańców gminy i spowodować dalszy wzrost wskaźnika przedsiębiorczości i spadek stopy bezrobocia. Należy jednak

wziąć pod uwagę także ujemny wpływ epidemii wirusa SARS-CoV-2, który może spowodować upadek mikroprzedsiębiorstw lub redukcję zatrudnienia.

2.1.4. SYTUACJA MIESZKANIOWA

Zabudowa mieszkaniowa (w tym także zabudowa zagrodowa) w gminie pod względem przestrzennym nie posiada - poza ośrodkiem gminnym (Czarnia) - wytworzonych, zwartych układów urbanistycznych. Około 90,00% zabudowy to rozproszona zabudowa kolonijna, z nielicznymi skupiskami zwartych układów ulicowych, których udział w skali gminy nie przekracza ok. 10,00% posesji.

W 2019 roku w Gminie Czarnia oddano do użytku 3 mieszkania. Na każdych 1000 mieszkańców oddano więc 1,19 nowych lokali. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa mazowieckiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. Całkowite zasoby mieszkaniowe w Gminie Czarnia to 622 nieruchomości. Na każdych 1000 mieszkańców przypadają zatem 243 mieszkania. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa mazowieckiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski.

W roku 2019 nie dokonano żadnej sprzedaży mieszkań znajdujących się w zasobach gminy. Nie występowały także zaległości w opłatach za mieszkania, nie dokonano ich remontów. Nie wszczęto żadnych postępowań eksmisyjnych. Gmina Czarnia w swoich zasobach nie posiada mieszkań komunalnych. Gmina nie dysponuje mieszkaniem chronionymi ani wspomaganymi.

Analiza stanu zabudowy mieszkaniowej w gminie wskazuje, że część osób funkcjonuje w trudnych warunkach mieszkaniowych, a rozproszona zabudowa stanowi problem w zaopatrzeniu budynków w infrastrukturę techniczną i społeczną. Dane GUS za 2019 rok wskazują następujące zasoby mieszkaniowe wyposażone w zaplecze techniczno-sanitarne:

Tabela 1 Liczba lokali mieszkalnych wyposażonych w zaplecze techniczno-sanitarne w 2019 roku

2019	
Zasoby mieszkaniowe ogółem	622
Wodociąg	463
Ustęp splukiwany	442
Łazienka	429
CO	231
Gaz sieciowy	0

Źródło : opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jednocześnie zauważyć można znaczny spadek liczby wypłaconych dodatków mieszkaniowych. Świadczenie to przysługuje, jeśli średni miesięczny dochód w przeliczeniu na członka gospodarstwa domowego w okresie trzech miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku nie przekracza: 175,00 % kwoty najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym, 125,00 % tej kwoty w gospodarstwie wieloosobowym. Kwota najniższej emerytury od 1 marca 2020 roku wynosi 1 200,00 zł.

Tabela 2 Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych ogółem w latach 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba gospodarstw domowych	22	24	17	13	9
Kwota wypłaconych świadczeń	24 443, 00	24 502, 00	18 434, 00	14 085, 00	10 776, 00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS

Na spadek liczby beneficjentów korzystających z tego rodzaju wsparcia wpływ miała dobra koniunktura gospodarcza, wprowadzenie w 2016 roku świadczenia wychowawczego 500+, które poprawiło sytuację finansową rodzin oraz malejąca liczba osób w gospodarstwach domowych wynikająca z usamodzielniania się dorastających dzieci, co w konsekwencji sprawiło, iż powierzchnia normatywna lokalu mieszkalnego lub budynku mieszkalnego przekroczyła kryteria metrażowe wynikające z Ustawy o dodatkach mieszkaniowych.

W najbliższym czasie niezbędną stanie się konieczność znalezienia odpowiedniej bazy lokalowej w celu utworzenia mieszkania chronionego jako lokalu mającego zapewnić osobom ze szczególnymi potrzebami przygotowanie do prowadzenia samodzielnego życia w społeczeństwie lub zastąpić pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Rekomenduje się zintensyfikowanie działań w tym zakresie poprzez podjęcie współpracy z lokalnymi inwestorami, deweloperami oraz pozyskanie dofinansowania z funduszy unijnych.

2.1.5. OŚWIATA I WYCHOWANIE

Na terenie Gminy Czarnia funkcjonują dwie publiczne szkoły podstawowe: Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Czarni oraz Publiczna Szkoła Podstawowa im Brata Zenona Żebrowskiego w Surowem. Placówki te dysponują oddziałami przedszkolnymi - dwa oddziały funkcjonują w szkole w Czarni i jeden oddział w szkole w Surowem. Obie placówki szkolne w Gminie Czarnia spełniają standardy tak w zakresie jakości pomieszczeń klasowych jak i ich wyposażenia oraz zapewniają możliwość prowadzenia zajęć sportowo-rekreacyjnych na usytuowanych przy nich wielofunkcyjnych boiskach. W związku z bardzo małą liczbą uczniów w szkołach podstawowych w Długiem i Bandysiach szkoły te zostały zlikwidowane,

a dzieci i młodzież z tych wiosek jest dowożona z Długiego do szkoły w Surowem, natomiast z Bandyś do szkoły podstawowej w Czarni. W roku szkolnym 2019/2020 ogółem na terenie gminy dowożeniem objętych było 183 dzieci i młodzieży szkolnej. Na to zadanie w 2019 roku gmina przeznaczyła 185 972,34 zł.

Wójt gminy na wniosek szkoły udziela stypendium za wyniki w nauce oraz za osiągnięcia sportowe lub artystyczne.

Tabela 3 Liczba uczniów objętych wsparciem stypendialnym, kwota przyznanych stypendiów ogółem oraz wysokość stypendium szkolnego

ROK	LICZBA UCZNIÓW OBJĘTYCH WSPARCIEM STYPENDIALNYM	KWOTA PRYZNANYCH STYPENDIÓW OGÓŁEM
2015	256	96.735,67
2016	220	79.692,94
2017	173	61.856,94
2018	160	62.269,40
2019	148	164 706,88

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Czarni

W roku szkolnym 2019/2020 dla uczniów klas I-VIII szkół podstawowych dofinansowano zakup podręczników szkolnych i ćwiczeń łącznie na kwotę 21 547,87 złotych. Dofinansowanie zakupu podręczników sfinansowane było w całości z dotacji, którą gmina otrzymała na ten cel.

W 2019 roku na stypendia szkolne wydatkowano ogółem 164 708,88 zł z tego 147 820,00 zł stanowiła dotacja i 16 886,68 zł środki własne gminy. Socjalne stypendia szkolne w 2019 roku otrzymało 148 uczniów. Stypendia otrzymali uczniowie, którzy znaleźli się w trudnej sytuacji materialnej, wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie tj. 528,00 zł na osobę w rodzinie oraz gdy w rodzinie tej wystąpił dodatkowy czynnik taki jak: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, a także gdy rodzina była niepełna lub wystąpiło zdarzenie losowe.

Na dożywianie uczniów w szkołach w 2019 roku wydatkowano 37 575,00 zł, z czego 30 016,00 zł stanowiła dotacja i 7 559,00 zł środki własne gminy. Z dożywiania w szkołach w 2019 roku korzystało 88 dzieci (dożywianie ze środków budżetu gminy przysługiwało w 2019 roku dla dzieci z rodzin w których miesięczny dochód netto w rodzinie na osobę nie przekraczał: 792,00 zł) .

DIAGNOZA POTRZEB I POTENCJAŁU DLA GMINY CZARNIA

Na terenie Gminy Czarnia funkcjonuje również, zarządzany przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Czarni, który jest placówką szkolno-wychowawczą dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, znacznym, niepełnosprawnościami sprzężonymi np. z autyzmem, porażeniem mózgowym, z dysfunkcjami ruchowymi, itp. W szkole funkcjonuje zespół rewalidacyjno-wychowawczy dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Czarni nastawiony jest na przyjmowanie dzieci i młodzieży z całego regionu, mając możliwość zakwaterowania podopiecznych w internacie, w pełni przystosowanym dla potrzeb osób niepełnosprawnych.

Poniżej przedstawiono liczbę uczniów uczęszczających do placówek oświatowych w roku 2019 oraz liczbę oddziałów w szkołach na podstawie informacji przekazanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarni. Ogółem na terenie gminy w roku szkolnym 2019/2020 do szkół uczęszczało 279 dzieci i młodzieży tj. o 42 mniej w porównaniu do poprzedniego roku szkolnego.

Tabela 4 Organizacja szkół i oddziałów przedszkolnych w 2019 roku

Szkoła		2019
Szkoła Podstawowa im. Brata Zenona Żebrowskiego w Surowem	Liczba uczniów	138
	Liczba oddziałów przedszkolnych	1
	Liczba uczniów w oddz. przedszkolnych	14
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Czarni	Liczba uczniów	141
	Liczba oddziałów przedszkolnych	2
	Liczba uczniów w oddz. przedszkolnych	27
Punkt przedszkolny "Zielony Gaik" działający w ramach Zespołu Stowarzyszeń Kurpsie Razem	Liczba uczniów	19
	Liczba oddziałów	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Czarni

Respondenci dobrze oceniają ofertę edukacyjną szkół podstawowych. Z ankiet wynika, że 61 % ankietowanych określa szkolnictwo podstawowe jako dobre lub bardzo dobre.

Związek Stowarzyszeń „Kurpsie Razem” w ramach projektu „Przedszkole szansą na sukces w szkole” od 2012 roku prowadzi Punkt Przedszkolny „Zielony Gaik” w budynku Publicznej Szkoły Podstawowej im. Brata Zenona Żebrowskiego w Surowem. Na terenie gminy nie funkcjonują żłobki ani kluby malucha, zapewniające opiekę nad dziećmi do lat 3.

Istnienie jednego punktu przedszkolnego oraz kilku oddziałów przedszkolnych w szkołach nie rozwiązuje jednak problemu opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym na terenie gminy. Według danych GUS w 2019 roku liczba dzieci w wieku od 0 - 4 lat wynosiła 127 osób. Oddziały przedszkolne funkcjonujące przy szkołach oraz punkt przedszkolny „Zielony Gaik” zapewniają miejsce dla zaledwie 60 dzieci. Brak placówek sprawujących opiekę nad dziećmi do 3 roku życia powoduje, że zwłaszcza młode matki z terenu gminy mogą mieć utrudniony powrót na rynek pracy. Gmina Czarnia jest jedną z dwóch gmin w powiecie, w której brak jest przedszkoli publicznych. W zasobach infrastruktury społecznej gminy brakuje również świetlic oraz klub dla dzieci i młodzieży.

W wyniku podjętych ostatnio działań w tym obszarze Gmina Czarnia pozyskała dofinansowanie na utworzenie żłobka, w ramach projektu „Pierwszy żłobek w Gminie Czarnia” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Osi Priorytetowej VIII „Rozwoju rynku pracy”, Działania 8.3 „Ułatwienie powrotu do aktywności zawodowej osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3”, Poddziałania 8.3.1 „Ułatwienie powrotu do aktywności zawodowej”, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020. Żłobek rozpocznie swoją działalność w 2021 roku.

Ankietowani mieszkańcy gminy w 43% oceniają jakość edukacji przedszkolnej dobrze lub bardzo dobrze i tylko w 6,5% źle. Około 15% respondentów zaznaczyło, że jako jedno z działań, które powinien podjąć samorząd, aby ograniczyć obszary problemów społecznych powinno być wydłużenie godzin funkcjonowania przedszkoli.

Wskazane jest podjęcie współpracy z tzw. trzecim sektorem w celu utworzenia niepublicznych placówek edukacyjnych, zapewniających edukację przedszkolną oraz placówek zapewniających opiekę nad dziećmi do 3 roku życia. Wpłynie to pozytywnie zarówno na aktywizację zawodową mieszkańców jak i na poprawę dostępu do miejsc w przedszkolach i żłobkach/klubach malucha. Należy również uwzględnić zmodyfikowanie oferty edukacyjnej w szkołach podstawowych w ramach zajęć pozalekcyjnych, uwzględniające potrzeby uczniów ze specjalnymi potrzebami, trudnościami dydaktycznymi oraz adaptacyjnymi.

2.1.6. OPIEKA ZDROWOTNA I BEZPIECZEŃSTWO

W Gminie Czarnia za ochronę zdrowia mieszkańców odpowiada jedna tego typu placówka tj. Przychodnia Lekarska Kazimierz Dobkowski w Czarni. Przychodnia ta zatrudnia jednego lekarza oraz trzy pielęgniarki, a także dwie położne. W ramach oferowanych usług placówka zapewnia opiekę lekarza rodzinnego oraz badania laboratoryjne. Ponadto wykonywane są badania EKG. Na terenie Gminy Czarnia funkcjonuje jeden Punkt Apteczny, zarządzany przez prywatną firmę, tj. „Paweł Chojnacki Finmed”.

Chojnacki Finmed”.

Od 1 lutego 2018 roku świadczenia w zakresie nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej dla mieszkańców powiatu ostrołęckiego udzielane są przez prywatny podmiot - PETRA MEDICA Sp. z o.o. w Drężewie. Pomoc w sytuacjach zagrożenia zdrowia i życia, świadczona jest przez pogotowie z Ostrołęki. Mieszkańcy Gminy Czarnia nie mają na co dzień możliwości korzystania ze specjalistycznej pomocy lekarskiej na miejscu i po pomoc tego typu muszą udawać się najczęściej do Ostrołęki (ok. 50 km), Szczytna (ok. 35 km), Olsztyna (ok. 90 km) bądź Warszawy (ok. 150 km). Ponadto mieszkańcy gminy mogą korzystać z jednostek nieodpłatnego poradnictwa, dostępnych na terenie powiatu ostrołęckiego, jak np.:

- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Myszyńcu,
- Powiatowe Centrum Pomocy w Rodzinie w Ostrołęce,
- Fundacja „Promyk” Centrum Wspierania Rozwoju Dzieci, Młodzieży i Dorosłych - Poradnia Psychologiczno-Terapeutyczna dla Dzieci i Młodzieży,
- Przychodnia Lekarska „Zdrowie” w Olszewo-Borkach

Placówki te udzielają dodatkowo wsparcia dzieciom i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi, lękowymi, nerwicowymi, zaburzeniami zachowania, zespołem uzależnień, problemami emocjonalnymi, dysfunkcjami rozwojowymi oraz ruchowymi.

Wśród ankietowanych zdecydowana większość (powyżej 55%) oceniła dostęp do podstawowej oraz do specjalistycznej opieki medycznej jako zły lub bardzo zły. Zadowolonych respondentów z dostępu do specjalistycznej opieki było 7,6%.

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym również zadania z zakresu porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, reguluje Ustawa o samorządzie gminnym, która traktuje powyższe jako zadania własne gminy o charakterze obowiązkowym. Do zapewnienia bezpieczeństwa publicznego zobowiązane są wszystkie organy władzy i administracji państwowej, szczególnie instytucje wyspecjalizowane w zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego, jak np. Policja oraz Państwowa Straż Pożarna.

Za utrzymanie porządku i bezpieczeństwa publicznego na terenie Gminy Czarnia odpowiada posterunek Policji w Myszyńcu (odległość 11 km), podległy Powiatowej Komendzie Policji w Ostrołęce. Ochronę przeciwpożarową i przeciwpowodziową zapewniają 4 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej.

Według sprawozdań przekazanych przez policję w 2019 roku liczba przestępstw na terenie gminy od kilku lat utrzymuje się na stałym poziomie. W 2019 roku w Gminie Czarnia stwierdzono szacunkowo (w oparciu o dane powiatowe) 23 przestępstwa. Oznacza to, że na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 9,32 przestępstw. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa mazowieckiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski.

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców Gminy Czarnia najczęściej stwierdzono przestępstw o charakterze kryminalnym - 4,60 (wykrywalność 70,00%) oraz przeciwko mieniu - 2,71 (wykrywalność 48,00%). W dalszej kolejności odnotowano przestępstwa drogowe - 2,48 (99,00%), o charakterze gospodarczym - 1,42 (71,00%) oraz przeciwko życiu i zdrowiu - 0,35 (96,00%).

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w Gminie Czarnia wynosi 79,80% i jest znacznie większy od wskaźnika wykrywalności dla województwa mazowieckiego oraz większy od wskaźnika dla całej Polski.

Tabela 5 Przestępstwa stwierdzone przez Policję ogółem w latach 2015 -2019

2015	2016	2017	2018	2019
26	23	22	24	23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Czarni.

Ochrona przeciwpożarowa jest zadaniem własnym gminy. W szczególności konkretyzuje się w realizacji zadań mających na celu ochronę życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem, klęską żywiołową lub innym miejscowym zagrożeniem poprzez: - zapobieganie powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia, - zapewnienie sił i środków do zwalczania np. pożaru czy klęski żywiołowej, - prowadzenie działań ratowniczych. Ochrona przeciwpożarowa to zapewnienie koniecznych warunków ochrony technicznej ludzi i ich mienia, a także działań przeciwdziałających powstaniu lub minimalizujących skutki pożaru, klęski

żywiłowej lub innego zagrożenia. Chodzi również o zapewnienie odpowiednich sił i środków do prowadzenia akcji ratowniczo-gaśniczych. Gmina ponosi wszelkie koszty utrzymania, wyszkolenia, wyposażenia i zapewnienia gotowości bojowej jednostek ochotniczych straży pożarnych, a także obowiązana jest do zapewnienia funkcjonariuszom umundurowania bojowego i ubezpieczenia członków ochotniczych straży pożarnych. Ochotnicze straże pożarne są natomiast jednostkami ochrony przeciwpożarowej i funkcjonują w oparciu o przepisy ustawy Prawo o stowarzyszeniach. Wójt koordynuje funkcjonowanie krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego na obszarze gminy w zakresie ustalonym przez wojewodę. Na terenie Gminy Czarnia funkcjonują następujące jednostki OSP :

- OSP Czarnia: 31 członków, remizo-świetlica, 3 samochody pożarnicze, w tym 2 ciężkie i 1 terenowy;
- OSP Bandysie: 8 członków, remizo-świetlica, 1 samochód lekki;
- OSP Brzozowy Kąt: 16 członków, remiza, 1 samochód ciężki;
- OSP Cyk: 8 członków. Niewielka remiza w złym stanie technicznym.

Jak wynika z powyższej analizy, stopień zabezpieczenia ppoż w gminie można uznać za zadowalający, jednak konieczne są inwestycje m.in. budowa nowej remizy w miejscowości Cyk, wraz z jej wyposażeniem i zakup nowego samochodu.

W ramach poprawy poziomu bezpieczeństwa wśród mieszkańców gminy w 2019 roku rozpoczęto inwestycję polegającą na modernizacji oświetlenia ulicznego w Surowem, Cyku, Brzozowym Kącie oraz Rutkowie.

W przeprowadzonym badaniu ankietowym mieszkańcy Gminy Czarnia mogli wyrazić swoją opinię na temat poczucia bezpieczeństwa. 57% ocenia ten aspekt jako dobre lub bardzo dobre. 37,6% badanych uznało, że poziom bezpieczeństwa jest przecięte.

Rekomenduje się podjęcie działań w kierunku zwiększenia roli prewencji przestępczości, czyli: usuwania przyczyn czynów kryminalnych (mogą to być np. przeżycia rodzinne, okoliczności zatrudnienia, poziom wykształcenia, pozycja ekonomiczna i społeczna), kształtowania postaw prospołecznych, działań resocjalizacyjnych, edukacyjnych itp.

2.1.7. DZIAŁANIA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Organizacjami pozarządowymi określamy wszystkie podmioty, które nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej (rządowej i samorządowej) oraz których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku. Na podstawie informacji pozyskanych z portalu organizacji pozarządowych uzyskano dane o organizacjach pozarządowych znajdujących się na terenie Gminy Czarnia Są to m.in.:

- Związek Kurpiów,
- Związek Stowarzyszeń „Kurpsie Razem”,
- Lokalna Grupa Działania „Kurpsie Razem”,
- Stowarzyszenie Miłośnicy Ziemi Kurpiowskiej,
- Koła Gospodyń Wiejskich w Surowem, Bandysiach, Brzozowym Kącie i Długiem,
- Towarzystwo Kurpiowskie „Strzelec” w Czarni
- Fundacja DOBRO.STAN

W 2020 roku za priorytetowe zadania w ramach współpracy z NGO uznano:

- Kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego
- Wspieranie organizacji imprez kulturalnych
- Wspieranie zajęć szkoleniowych w ramach różnych dyscyplin sportu
- Wspieranie imprez sportowych, rekreacyjnych i turystycznych dla dzieci i młodzieży
- Przeciwdziałanie uzależnieniom i wykluczeniu społecznemu, w tym prowadzenie świetlic opiekuńczo-wychowawczych i integracyjnych na terenie gminy

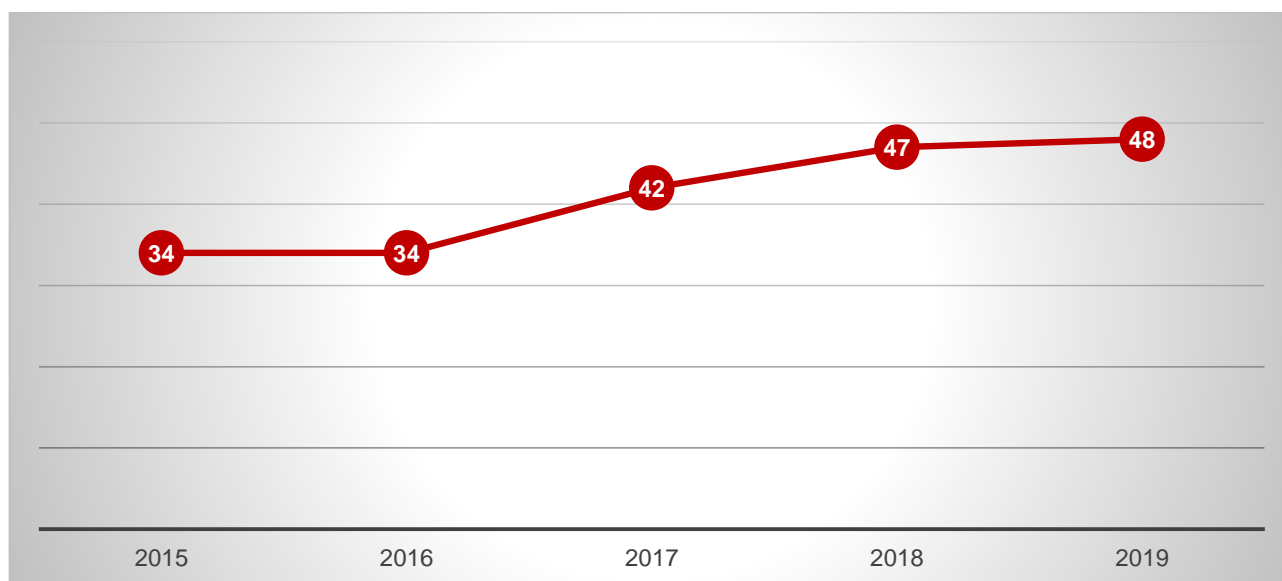
Gmina realizuje corocznie Program Współpracy Gminy Czarnia z Organizacjami Pozarządowymi.

W 2019 roku podpisano jedną umowę z Centrum Profilaktyki Uzależnień EKSPERT na przeprowadzenie warsztatów profilaktycznych.

W przeprowadzonym badaniu ankietowym około 54% uczestników określiło współpracę z organizacjami pozarządowymi jako przeciętną. 30% respondentów dobra lub bardzo dobrą.

Współpraca Gminy Czarnia z NGO systematycznie się rozwija, o czym świadczy rosnąca liczba fundacji, stowarzyszeń oraz organizacji społecznych na terenie gminy.

Wykres 10 Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców na terenie Gminy Czarnia

Źródło : opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zaleca się kontynuację działań w obszarze współpracy z NGO. Na terenie gminy brakuje organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami (intelektualnymi, ruchowymi) oraz z zaburzeniami psychicznymi, jak również takich, które wspierałyby pozostałe grupy społeczne zagrożone wykluczeniem społecznym, tj. bezrobotnych, uzależnionych, współuzależnionych, rodzin z trudnościami w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej w zakresie ich funkcjonowania społecznego i zawodowego. Brak również podmiotów ekonomii społecznej np. spółdzielni socjalnych, KIS, CIS.

2.1.8. KULTURA

W gminie Czarnia placówkami, realizującymi zadania z zakresu szeroko rozumianej kultury jest Gminna Biblioteka Publiczna w Czarni wraz z jej filią w Surowem.

Istotnym elementem integracji społecznej, gdzie dochodzi do spotkań społeczności lokalnej są świetlice wiejskie działające w Remizach Ochotniczych Straży Pożarnych w Czarni, Bandysiach

i Brzozowym Kącie.

W Gminie Czarnia nie ma Domów Kultury. Jediną placówką kulturową jest Gminna Biblioteka Publiczna. Biblioteka nie posiada Infrastruktura nie posiada wystarczająco rozwiniętej infrastruktury

i realizując wszelkiego rodzaju przedsięwzięcia korzysta z pomieszczeń wyżej wspomnianych świetlic wiejskich. Władze gminy dostrzegają potrzebę utworzenia nowych miejsc mających na celu integrację kulturową mieszkańców.

Gminna Biblioteka Publiczna (zlokalizowana w budynku remizo-świetlicy OSP), realizuje zadania z zakresu propagowania kultury w społeczności lokalnej. Poza ofertą księgozbioru, biblioteka oferuje bezpłatny dostęp do internetu, organizuje występy, wydarzenia czytelnicze (np. akcja Narodowe Czytanie, Noc Bibliotek), wystawy, spotkania autorskie z twórcami różnych dziedzin sztuki, bierze udział w projektach takich jak np. „Mała Książka-Wielki Człowiek”, ogłoszony przez Instytut Książki. Ważnym, elementem działalności bibliotek jest także oferta spędzania czasu wolnego skierowana przede wszystkim do dzieci i młodzieży, w postaci konkursów i wycieczek, a także zajęć organizowanych w okresie wakacji oraz ferii. Biblioteka zatrudnia 2 osoby. W 2020 roku, w ramach Wieloletniego Programu Rozwoju Czytelnictwa zakupiono księgozbiory o wartości 6 000,00 zł. We współpracy z Fundacją ING Dzieciom biblioteka przekazała książki dla dzieci z chorobami nowotworowymi, które pomagają oswoić lęk towarzyszący chorobie i pobytowi w szpitalu.

Na terenie Gminy Czarnia działa także Zespół Folklorystyczny „Carniacy”, pod patronatem Towarzystwa Kurpiowskiego „Strzelec” w Czarni oraz Kapela Brata Zenona, które propagują poprzez swą działalność regionalną kulturę kurpiowską. Główną specjalnością Zespołu „Carniacy” są widowiska obrzędowe i plenerowe. Grupa śpiewa tradycyjne pieśni i wykonuje tańce kurpiowskie. Towarzystwo Kurpiowskie „Strzelec” wspólnie z władzami samorządowymi gminy jest m.in. organizatorem imprezy folklorystycznej „Niedziela na wsi”.

W 2019 roku wybudowano Otwartą Strefę Aktywności w Surowem. W Czarni odbyła się również największa impreza kulturalna „XXXI Niedzielne Spotkania z Historią i Folklorem”, natomiast w grudniu 2019 roku po raz drugi odbył się „Jarmark Bożonarodzeniowy z Mazowieckim Szlakiem Tradycji”, łączący okoliczności Bożego Narodzenia z tradycjami regionalnymi Mazowsza. Ze względu na pandemię SARS-CoV-2 kolejna edycja nie mogła zostać zrealizowana w 2020 roku, zaproponowano jednak alternatywne rozwiązanie – Konkurs Rodzinny „Rodzinna Szopka Jarmarku Bożonarodzeniowego” zorganizowany przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Czarni z Filią w Surowem, adresowany do rodzin wielopokoleniowych.

Według mieszkańców Gminy Czarnia biorących udział w ankiecie dostępność do kultury i rozrywki na terenie gminy jest na niewystarczającym poziomie. Tylko niecałe 9% ankietowanych oceniło dostępność do oferty kulturalno-rozrywkowej jako zadowalającą.

Wykres 11 Dostęp do kultury i rozrywki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Gmina Czarnia posiada również zasoby w zakresie zaplecza sportowo-rekreacyjnego. Składają się na nie:

- boisko do gry w piłkę nożną z bieżnią okólną oraz boisko wielofunkcyjne (do gry w siatkówkę, koszykówkę, piłkę ręczną i tenisa ziemnego), zlokalizowane przy Publicznej Szkole Podstawowej w Czarni;
- boisko wielofunkcyjne przy Publicznej Szkole Podstawowej w Surowem;
- dostępny dla mieszkańców gminy oraz uczniów szkół gminnych basen kryty w Specjalnym Ośrodku Szkolno- Wychowawczym w Czarni.

Należy zwrócić uwagę, że sfera kulturalna gminy jest niedostosowana do nowoczesnych potrzeb kulturalnych osób młodych oraz dzieci i młodzieży (np. robotyka, programowanie, zajęcia taneczne street dance, hip-hop itp.). W gminie brakuje Gminnego Ośrodka Kultury, który stanowiłby centrum wydarzeń kulturalnych, dysponowałby ofertą zajęć skierowanych do każdej grupy wiekowej, zapewniałby organizację wycieczek, ferii, półkolonii oraz obozów wyjazdowych, byłby miejscem warsztatów, spotkań międzypokoleniowych i koordynowałby wszystkie wydarzenia kulturalno-sportowe w gminie.

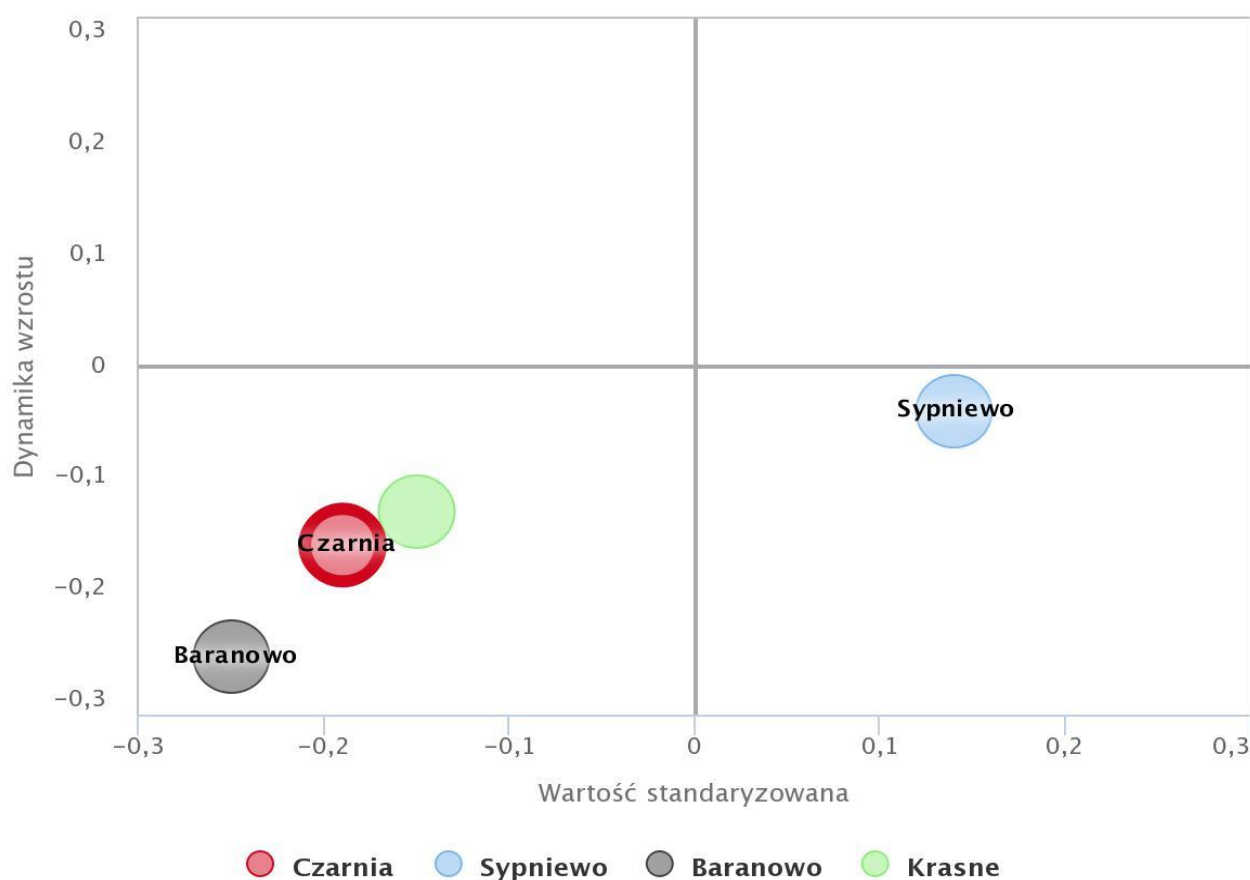
W gminie brakuje wyznaczonych i oznakowanych tras do turystyki rowerowej. Warunki naturalne gminy stwarzają bardzo dogodne warunki do organizowania imprez rekreacyjnych takich jak biegi przełajowe i na orientację, rodzinne, narciarstwo śladowe, rajdy rowerowe, jeździectwo itp.

Opierając się na analizie potrzeb mieszkańców oraz wytycznych zawartych w unijnych, krajowych oraz samorządowych dokumentach strategicznych z obszaru polityki społecznej, zaleca się kontynuowanie działań gminy w zakresie dalszego rozwoju integracji społeczności lokalnej oraz rozwoju tras pieszo-rowerowych i szeroko rozumianej infrastruktury społecznej. Ponadto, w zakresie rozwoju sfery kultury, w związku z pandemią SARS-CoV-2 i rosnącym zjawiskiem izolacji społecznej zaleca się organizowanie zajęć, konkursów i innych wydarzeń kulturalnych on-line.

2.2. ANALIZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH I ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ

Wskaźnik Rozwoju Gminy w wymiarze społecznym pokazuje, że na tle grupy porównawczej Gmina Czarnia nie wykazuje zbyt wysokiej dynamiki wzrostu jak i wartości wskaźnika. Oznacza to konieczność podjęcia zintensyfikowanych działań w tym obszarze. Inicjatywa gminy polegająca na podjęciu decyzji o utworzeniu pilotażowego Centrum Usług Społecznych jest formą przeciwdziałania takiej sytuacji.

Highcharts.com

Wykres 12 Wskaźnik Rozwoju Gminy Czarnia w wymiarze społecznym

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

2.2.1. DZIAŁALNOŚĆ OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarni jest jednostką organizacyjną gminy. Realizuje zadania wynikające z obowiązujących uregulowań prawnych oraz podejmuje nowatorskie inicjatywy w zakresie rozwiązywania problemów społecznych. Wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych. Do podstawowych działań GOPS należą zadania wynikające z Ustawy o pomocy społecznej. Ponadto GOPS w Czarni wypłaca dodatki mieszkaniowe i energetyczne, świadczenia rodzinne i pielęgnacyjne, świadczenia wychowawcze (500+), świadczenia Dobry Start (300+), zapewnia pomoc materialną o charakterze socjalnym dla uczniów, podejmuje działania wspierające rodziny wielodzietne, osoby starsze i niepełnosprawne, ponad to prowadzi Zespół Interdyscyplinarny oraz Fundusz Alimentacyjny.

Prawidłowa realizacja zadań wymaga nie tylko zabezpieczenia w budżecie odpowiednich środków finansowych, ale również zapewnienia niezbędnych zasobów kadrowych, lokalowych i informatycznych, a także określenia potrzeb w zakresie pomocy społecznej. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarni prowadzi na bieżąco monitoring problemów społecznych występujących w gminie oraz podejmuje działania podnoszące kompetencje pracowników GOPS. Kadra uczestniczy w licznych szkoleniach. W 2019 roku odbyły się m.in.:

- Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie
- Pomoc społeczna aktualne problemy
- ABC Superwizji
- ABC pracownika socjalnego
- Wywiad środowiskowy w świetle nowych przepisów Pomocy Społecznej
- Kontrola Zarządcza w OP
- Kierowanie do DPS
- Elementy prawa istotne w sprawach asystenta rodzinnego
- Zespoły Interdyscyplinarne, Grupy robocze a Procedura NK
- Problematyka przemocy w ujęciu interdyscyplinarnym
- Praktyczne aspekty działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Diagnoza i plan pracy z rodziną dysfunkcyjną
- Realizacja zadań pomocy społecznej w perspektywie finansowej EFS 2014-2020
- Centrum Usług Społecznych

Ośrodek współpracuje z takimi organizacjami i instytucjami jak:

- Polski Czerwony Krzyż,
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci,
- Polski Komitet Pomocy Społecznej,
- Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Myszyńcu,

- Placówki oświatowe,
- Policja,
- Domy Pomocy Społecznej,
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Białusnym Lasku,
- Zakład Opiekuńczo-Lecznicy
- Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrołęce
- Przychodnia Lekarska Kazimierz Dobkowski
- Sąd Rejonowy w Ostrołęce

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnia prowadzi również zbiórkę i rozdawnictwo odzieży używanej.

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej GOPS ma obowiązek zatrudnić pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy, w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną, w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. Ośrodek nie spełnia wymogów ustawowych w zakresie zatrudniania pracowników socjalnych.

Tabela 6 Liczba osób zatrudnionych w GOPS w Czarni w 2019 roku

	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób ogółem	6	6	6	6	6
Liczba etatów	5	5	5	5	5
Kierownicy	1	1	1	1	1
Z-ca kierownika	0	0	0	0	0
Pracownicy socjalni ogółem	2	2	2	2	2
asystenci rodziny	1	1	1	1	1
Pozostali pracownicy	2	2	2	2	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GOPS w Czarni

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarni uczestniczy w realizacji następujących programów:

1. Program operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014 - 2020 , współfinansowany z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym. Cel programu to udzielenie wsparcia osobom doświadczającym najgłębszych form ubóstwa poprzez udostępnienie pomocy żywnościowej w formie paczek lub posiłków. Adresatami programu są osoby i rodziny w trudnej sytuacji życiowej, spełniające kryteria określone w art. 7 Ustawy o pomocy społecznej, których dochód nie przekracza

220 % kryterium dochodowego, tj. 1 542,20 zł dla osoby samotnie gospodarującej i 1 161,60 zł na osobę w rodzinie. Osoby potrzebujące otrzymują artykuły: warzywne i owocowe, skrobiowe, mleczne, mięsne, a także cukier i olej. Mogą także skorzystać z bezpłatnych szkoleń lub warsztatów dotyczących m.in. przygotowywania posiłków, diety oraz zdrowego odżywiania, sprawnego zarządzania budżetem domowym, zapobiegania marnowaniu żywności w celu zwiększenia samodzielności i włączenia społecznego.

2. Program „Opieka wytchnieniowa dla członków rodzin lub opiekunów osób z niepełnosprawnościami – edycja 2021”, który finansowany jest z Funduszu Solidarnościowego w ramach resortowego Programu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej.

Głównym celem programu jest wsparcie członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osobami posiadającymi orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności.

3. Rządowy Program „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019 - 2023.

Jest to program wsparcia finansowego dla gmin w zakresie realizacji zadań własnych. W ramach Programu GOPS udziela pomocy w formie bezpłatnych posiłków lub zasiłku celowego na zakup żywności. Adresatami programu są dzieci i młodzież ucząca się oraz ich rodziny, a także osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe, będące w trudnej sytuacji życiowej. Pomocy w formie posiłku albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych

4. Gminny Program Wspierania Rodziny na terenie Gminy Czarnia na lata 2020-2022

Koordynatorem Programu jest GOPS w Czarni. Głównym celem programu jest wsparcie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji, jak również profilaktyka środowiska lokalnego w zakresie promowania prawidłowego modelu rodziny. Program ten oparty jest na trzech filarach :monitoring, wsparcie, czyli interwencja i profilaktyka, współpraca instytucjonalna.

Główne założenia programowe to:

- działania zmierzające do wzmocnienia systemu norm i wartości procesu wychowawczego gwarantujących prawidłowy rozwój dziecka w rodzinie,
- pomoc rodzicom w przystosowaniu się do życia społecznego poprzez indywidualną pracę z rodziną
- wdrażanie programów edukacyjnych skierowanych do dzieci i ich rodziców służących rozwojowi rodziny,
- współpraca z asystentem rodziny, pracownikami socjalnymi, pedagogami szkolnymi, kuratorami sądowymi, policjantami, w celu podjęcia wspólnych działań profilaktycznych na rzecz rodzin dotkniętych problemem opiekuńczo-wychowawczym.
- inicjowanie i inspirowanie społeczności lokalnej

- profesjonalna pomoc dla rodzin dysfunkcyjnych w tym:
- interwencja kryzysowa w rodzinie,
- organizacja wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży z rodzin niewydolnych wychowawczo,
- pomoc w nauce,
- profilaktyka:
- udział i propagowanie form aktywności społecznej
- udział w projektach współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, mających na celu ochronę poziomu życia rodziny oraz rozwój specjalistycznego wsparcia.

5. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2025

Gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy Zespołu Interdyscyplinarnego. Zadaniem Zespołu jest integrowanie i koordynowanie działań jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez:

- diagnozowanie problemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowiskach dotkniętych przemocą w rodzinie,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań pomocowych w stosunku do osób stosujących przemoc.

Podstawowe cele programu to:

- 1) systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie,
- 2) podnoszenie wrażliwości społecznej wobec przemocy w rodzinie,
- 3) wsparcie rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie,
- 4) edukację społeczeństwa w zakresie problematyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie,

- 5) podnoszenie kompetencji służb zajmujących się problematyką przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- 6) oddziaływanie na sprawców przemocy w rodzinie

6. Coroczny Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii

Celem głównym Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii jest ograniczenie zdrowotnych i społecznych skutków wynikających z nadużywania napojów alkoholowych i używania innych substancji psychoaktywnych poprzez podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców Gminy Czarnia oraz prowadzenie skoordynowanych działań profilaktycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych. Program określa lokalną strategię w zakresie profilaktyki oraz minimalizacji szkód społecznych i indywidualnych wynikających z nadużywania alkoholu, narkotyków, wytycza główne kierunki działań profilaktycznych oraz działań mających na celu rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii, integrację i reintegrację społeczną osób współuzależnionych i uzależnionych.

Program jest adresowany do osób fizycznych, prawnych i podmiotów nieposiadających osobowości prawnej, realizujących zadania w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania przemocy, do osób z grup ryzyka, uzależnionych, ich rodzin oraz wszystkich mieszkańców Gminy Czarnia.

Główne zadania programu w szczególności obejmują m.in.:

- 1) Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób dorosłych, młodzieży, dzieci i ich rodzin, współuzależnionych, uzależnionych
- 2) Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i narkomania, pomocy psychologicznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie
- 3) Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz szkoleniowej
- 4) Podejmowanie działań edukacyjnych skierowanych do sprzedawców napojów alkoholowych
- 5) Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkomanii.
- 6) Udzielanie pomocy osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz integrowanie ich ze środowiskiem lokalnym
- 7) Współpraca z placówkami oświatowymi z terenu gminy

Zaleca się poszerzenie obszaru zadań GOPS o programy wspierające osoby ze szczególnymi potrzebami, a także z depresją oraz zaburzeniami psychicznymi, poprzez realizację działań podnoszących świadomość społeczności lokalnej na temat zaburzeń depresyjnych, a także

pokazujących w jaki sposób je leczyć oraz jak im zapobiegać. Wskazane byłoby również założenie Środowiskowego Centrum Zdrowia Psychicznego o zasięgu ponadgminnym, w ramach projektów unijnych np. PO WER „Deinstytucjonalizacja szansą na dobrą zmianę”. W ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii wskazane byłoby także podjęcie działań zapobiegających innym uzależnieniom od substancji psychotropowych, środków zastępczych, NSP oraz uzależnieniom behawioralnym. W gminie brakuje także programów wspierających aktywizację społeczną seniorów.

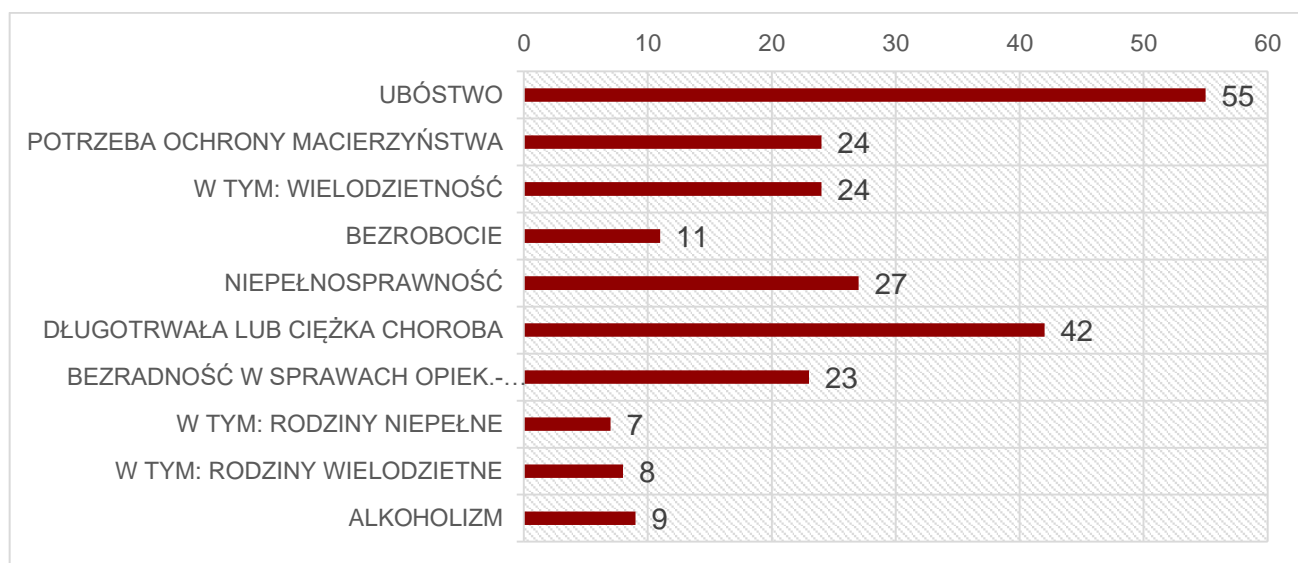
2.2.2. GŁÓWNE PROBLEMY Z ZAKRESU POMOCY SPOŁECZNEJ

Beneficjentami środowiskowej pomocy społecznej w 2019 roku było 156 osób, w tym 92 osoby w wieku przedprodukcyjnym, 55 osób w wieku produkcyjnym oraz 9 osób w wieku poprodukcyjnym. Z pomocy społecznej skorzystało 76 rodzin. Najczęstszym powodem korzystania z pomocy społecznej było:

- ubóstwo,
- długotrwała lub ciężka choroba,
- niepełnosprawność,
- wielodzietność
- bezrobocie.

Z danych gminy wynika, że pomocą społeczną zostało objętych 10,04% mieszkańców gminy.

Wykres 13 Główne powody korzystania z pomocy społecznej w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Czarni

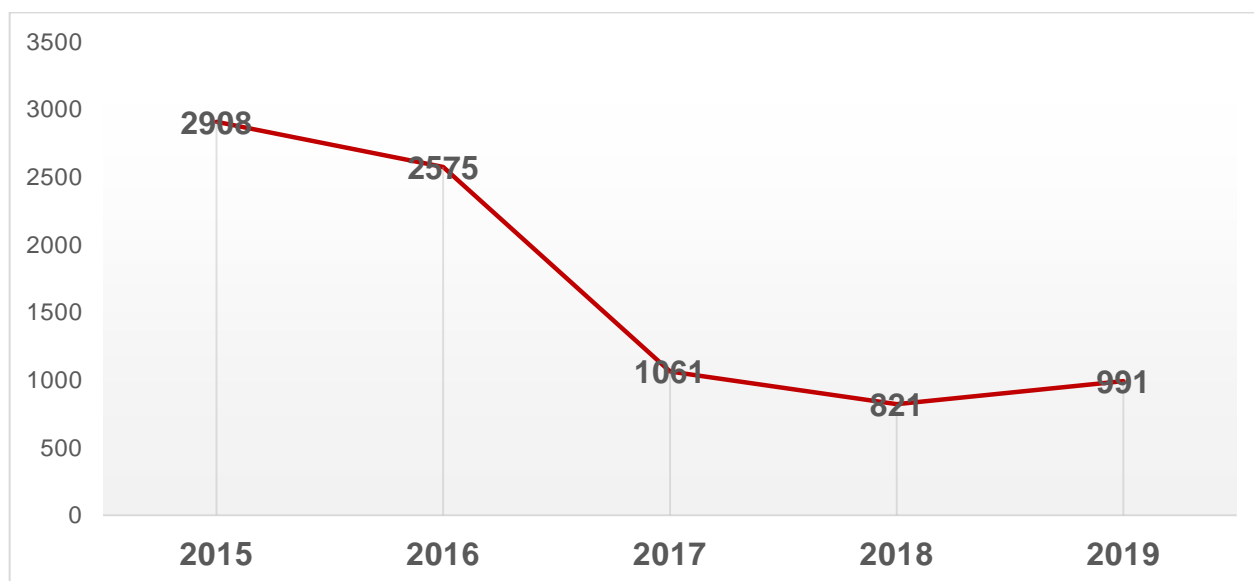
Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,

Badani poproszeni o uszeregowanie problemów, które najczęściej dotyczą mieszkańców gminy, w swoich odpowiedziach zaznaczyli, iż najczęstszymi problemami są: bezrobocie, alkoholizm, ubóstwo i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Ponadto ankietowani zostali poproszeni o wskazanie grup społecznych, które są najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym. Są to: rodziny i osoby o niskim statusie materialnym, osoby starsze i samotne, a także rodziny i osoby dotknięte problemami uzależnień.

Analizując dane GUS oraz informacje źródłowe otrzymane ze sprawozdań MRPiPS należy zauważyć, że w Gminie Czarnia wskaźniki beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 000 ludności z roku na rok są niższe. Obrazuje to poniższy wykres oraz tabela.

Wykres 14 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 000 ludności w latach 2015-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 7 Liczba rodzin i liczba korzystających z pomocy społecznej w latach 2015-2019

	Liczba rodzin	Liczba osób
2015	222	842
2016	201	737
2017	117	374
2018	93	305
2019	99	313

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2019 rok

Na spadek liczby beneficjentów z całą pewnością miało wpływ wprowadzenie w 2016 roku świadczenia wychowawczego 500+, które poprawiło sytuację rodzin, zwłaszcza wielodzietnych. Świadczenie to zostało rozszerzone od 1 lipca 2019 roku na każde dziecko do ukończenia 18 roku życia, bez względu na dochód osiągnięty przez rodzinę.

Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej (obliczany jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem) w 2019 roku wyniósł 12,00 %.

Tabela 8 Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej w Gminie Czarnia w latach 2015 - 2019

ROK	WSKAŹNIK
2015	24%
2016	25%
2017	34%
2018	27%
2019	12%

Źródło: OZPS za 2019 rok

W najbliższych latach należy się spodziewać ponownego wzrostu wskaźnika ze względu na skutki gospodarcze pandemii SARS-CoV-2.

Nieznacznie wzrasta natomiast liczba osób korzystających z usług opiekuńczych. W 2019 roku z usług opiekuńczych skorzystało 8 osób. Kwota przeznaczona na realizację usług wynosiła 57 171,00 zł. Na usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych w ramach resortowego Programu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej: „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych - edycja 2019” GOPS pozyskał wsparcie finansowe w wysokości – 3 844,52 zł, a w ramach Rządowego Programu „75 plus„ - kwotę – 3 170,00 zł.

Biorąc pod uwagę analizę powodów przyznawania pomocy społecznej oraz grup społecznych, którym grozi wykluczenie należy skupić się przede wszystkim na osobach borykających się z problemem ubóstwa, a także na osobach ze specjalnymi potrzebami, wynikającymi z długotrwałej choroby lub niepełnosprawności. Warto przy tym poszerzyć kontekst pojęcia osoby z niepełnosprawnościami o ograniczenia nie tylko ruchowe lecz również intelektualne oraz psychiczne, zgodnie z definicją zawartą w Ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych. Zgodnie z art. 2 pkt. 10 ustawy, „Niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej”.

2.2.3. ZASOBY INSTYTUCJONALNE POMOCY I WSPARCIA

W myśl Ustawy o pomocy społecznej osobie, która wymaga całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, nie mogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w Domu Pomocy Społecznej. Zobowiązani do wnoszenia opłaty za pobyt w DPS są mieszkańcy

domu, przedstawiciel ustawowy, małżonek, zstępni przed wstępnymi, gmina zgodnie z miejscem zamieszkania, z której osoba została skierowana.

Na terenie Gminy Czarnia nie funkcjonują Domy Pomocy Społecznej. W 2019 roku nie było zapotrzebowania na skorzystanie z całodobowej opieki. W poprzednich latach sytuacja wyglądała następująco:

Tabela 9 Liczb osób w DPS oraz kwoty przeznaczone na utrzymanie

	2015	2016	2017	2018	2019
ODPŁATNOŚĆ GMINY ZA POBYT W DPS	66.460,00	32.899,00	11.471,0	10.336,00	0
LICZBA OSÓB W DPS	3	2	2	1	0
LICZBA DPS	0	0	0	0	0

Źródło : OZPS za 2019 rok

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarni partycypuje w kosztach pobytu osób wymagających stałej opieki. Gmina nie posiada również żadnego Klubu Integracji Społecznej, Ośrodka Interwencji Kryzysowej, Środowiskowego Domu Samopomocy, Dziennego Domu Pomocy, Klubu Samopomocy, Zakładu Aktywności Zawodowej itp. Brak zapotrzebowania na tego typu usługi w gminie wynikać może z braku możliwości skorzystania z takich zasobów na terenie gminy. Dlatego rekomenduje się przeprowadzenie rzetelnych badań ankietowych, konsultacji społecznych w tym zakresie oraz dalszy rozwój usług opiekuńczych jako alternatywę dla kosztownych domów pomocy społecznej. Należy spodziewać się rosnącego zapotrzebowania na tego typu usługi z uwagi na ogólnopolski trend starzenia się społeczeństwa.

2.2.4. ŚWIADCZENIA POMOCY SPOŁECZNEJ

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarni podejmuje szereg działań zmierzających do poprawy sytuacji materialnej osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej. Formami pomocy jest system zasiłków pieniężnych, usług, pomoc rzeczowa, poradnictwo specjalistyczne i praca socjalna.

Każdy rodzaj świadczenia ma ustawowo określone przesłanki, które są podstawą do ich przyznania. Świadczenie można podzielić na 3 kategorie: w naturze, w usługach i pieniężne. Zgodnie

z Ustawą o pomocy społecznej świadczeniami z obszaru pomocy społecznej są świadczenia pieniężne oraz świadczenia niepieniężne.

Tabela 10 Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Świadczenia niepieniężne	157	138	51	42	52
Świadczenia pieniężne	50	48	39	37	38

Źródło: OZPS za 2019 rok

W roku 2019 pomocą społeczną w postaci świadczeń pieniężnych i niepieniężnych objęto ogółem 90 rodzin. Rodziny te skorzystały z szeroko rozumianej pomocy społecznej tj. m.in. z: pomocy finansowej, pracy socjalnej, poradnictwa prawnego, pomocy w załatwianiu spraw w urzędach, sądach, ustalania uprawnień do rent czy emerytur itp. Zmniejszająca się sukcesywnie liczba rodzin wynika najprawdopodobniej z rozszerzenia państwowej polityki prorodzinnej i wprowadzenia świadczenia 500 +.

W ramach realizacji zadania własnego gminy w zakresie pomocy społecznej realizowana jest wypłata świadczeń pieniężnych dla osób i rodzin, których dochody nie przekraczają kryterium (701,00 zł – osoby samotnie gospodarujące, 528,00 zł osoby w rodzinie), wymienionego w Ustawie o pomocy społecznej. Zasiłki celowe i okresowe przyznawane są natomiast na zabezpieczenie niezbędnych potrzeb życiowych np.: zakup leków, żywności, opału, odzieży itp. W 2019 roku na zasiłki celowe wydatkowano kwotę 33.338,00 zł, wsparciem objęto 36 osób. Na zasiłki okresowe wydano 17.179,00 zł wsparciem objęto 11 osób. Na zasiłki stałe przeznaczono kwotę 74.714,00 zł, a wsparcie otrzymało 12 osób.

Poniższa tabela przedstawia liczbę beneficjentów, którym przyznano poszczególne świadczenia w latach 2015 - 2019. W 2019 roku GOPS w Czarni udzielił najwięcej pomocy w postaci dofinansowania posiłków dla dzieci w szkole – 88 dzieci otrzymało wsparcie w powyższej formie.

Specjalny zasiłek celowy może być przyznany w szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe, który nie podlega zwrotowi. Jednak wysokość tego świadczenia nie może przekroczyć odpowiednio kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny. Gmina Czarnia w 2019 roku wsparła 8 osób w tym zakresie.

Tabela 11 Liczba beneficjentów pomocy społecznej w latach 2015-2019

WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba osób				
	2015	2016	2017	2018	2019
RAZEM	390	340	146	117	132
ZASIŁKI STAŁE – OGÓŁEM	13	12	10	12	12
ZASIŁKI OKRESOWE - OGÓŁEM	18	20	14	14	11
w tym przyznane z powodu:					
długotrwałej choroby	3	5	6	4	5
niepełnosprawności	2	2	0	2	1
bezrobocia	12	12	6	8	5
SCHRONIENIE	0	0	0	0	0
POSIŁEK	323	283	100	76	88
w tym dla: dzieci	323	283	100	76	88
USŁUGI OPIEKUŃCZE - OGÓŁEM	8	9	6	6	8
w tym: specjalistyczne	0	0	0	0	0
ZASIŁKI CELOWE OGÓŁEM	32	52	30	33	36
ZASIŁKI SPECJALNE CELOWE	9	2	3	6	8
PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE (prawne, psychologiczne, rodzinne)	4	0	0	1	0
INTERWENCJA KRYZYSOWA	0	0	0	0	0
PRACA SOCJALNA	137	94	91	68	70

Źródło: Opracowanie GOPS w Czarni

Na przełomie ostatnich 5 lat, nastąpił spadek udzielanych świadczeń, w szczególności dotyczy to zasiłków okresowych oraz pracy socjalnej. Nieznaczny wzrost liczby udzielonych świadczeń dotyczy usług opiekuńczych. Z danych uzyskanych z GOPS w Czarni wynika, że w 2019 roku wydawane były skierowania na żywności do Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej w Ostrołęce. Z tej formy pomocy skorzystało 40 rodzin.

Jednym z wielu zadań pomocy społecznej wynikających z art. 45 ust.1 - 4 Ustawy o pomocy społecznej jest praca socjalna, która jest niematerialną formą wsparcia przy kształtowaniu nowych postaw społecznych. Pomoc w tej formie ma na celu wypracowanie zmiany funkcjonowania społecznego i zawodowego osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez wykorzystywanie i rozwój ich zasobów. Poradnictwo w pracy socjalnej jest działaniem, którego głównym celem jest stworzenie warunków do podejmowania przez klientów samodzielnych prób rozwiązywania swoich problemów, co wiąże się z wprowadzaniem szeroko rozumianych zmian w ich życiu. W 2019 roku praca socjalna była świadczona m. in. w zakresie wspierania w uzyskaniu pomocy ze strony właściwych organów, instytucji i organizacji (pomoc w wypełnianiu wniosków, informowanie o różnych uprawnieniach, pomoc w ustaleniu niepełnosprawności), poradnictwa wychowawczego, rodzinnego i zawodowego; GOPS w Czarni objął tym rodzajem wsparcia 52 rodziny.

Praca socjalna realizowana w 2019 roku przez pracowników GOPS polegała na:

- pomocy w uzyskaniu świadczeń emerytalno - rentowych, świadczeń z tytułu alimentów, zwrotu podatku z tytułu rozliczenia PIT, pomocy w uzyskaniu świadczenia uzupełniającego 500 plus dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji z ZUS i KRUS,
- pomocy w uzyskaniu orzeczenia o stopniu niepełnosprawności lub niezdolności do pracy,
- pomocy w realizacji recept, wizyty domowej lekarza, załatwieniu sprzętu ortopedycznego,
- działaniu na rzecz zapewnienia opieki osobie starszej lub niepełnosprawnej,
- uzyskaniu pobytu w Środowiskowym Domu Samopomocy w Białusnym Lasku, Zakładzie Opiekuńczo – Leczniczym oraz Zakładzie Pielęgnacyjno-Opiekuńczym Ostrołęce
- współorganizowaniu wycieczki letniej dla dzieci,
- współpracy z kuratorami nad poprawą funkcjonowania rodzin, w rozwiązywaniu konfliktów w rodzinie,
- wsparciu w rozwiązywaniu problemu przemocy oraz udzieleniu informacji o kompetencjach policji, prokuratora i sądu,
- organizowaniu konsultacji psychologicznej i psychiatrycznej, a także działań mających na celu podjęcie leczenia

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarni przyznaje również dodatki mieszkaniowe i energetycznych. Pomoc w postaci dodatków mieszkaniowych ma na celu zmniejszenie wysokich kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania ponoszonych przez osoby i rodziny o najniższych dochodach. Dodatki mieszkaniowe zostały wypłacone 9 rodzinom na kwotę 10 776,00 zł, a dla 3 rodzin - dodatki energetyczne na kwotę 568,44 zł. Stypendia szkolne otrzymało 148 uczniów z 85 rodzin na kwotę 164 820,00 zł.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarni realizuje także zadania wynikające z Ustawy o świadczeniach rodzinnych. Świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy i świadczenie pielęgnacyjne,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka,
- świadczenie rodzicielskie.

Osobie otrzymującej zasiłek rodzinny mogą przysługiwać również następujące dodatki:

- dodatek z tytułu urodzenia dziecka,
- dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka,
- dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,

DIAGNOZA POTRZEB I POTENCJAŁU DLA GMINY CZARNIA

- o dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego,
- o dodatek z tytułu wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- o dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania.

Strukturę świadczeń rodzinnych w perspektywie ostatnich 5 lat przedstawia tabela poniżej, w której umieszczone zostały informacje o liczbie przyznanych świadczeń oraz kwoty poniesionych wydatków

Tabela 12 Liczby i kwoty wypłaconych świadczeń w latach 2015-2019

	2015		2016		2017		2018		2019	
	I. rodzin	Kwota	I. rodzin	Kwota	I. rodzin	Kwota	I. rodzin	Kwota	I. rodzin	Kwota
zasiłek rodzinny	235	648.076,00	231	690.224,00	260	715.963,00	255	654.684,00	256	614.897,00
dodatek z tytułu urodzenia dziecka	20	20.000,00	21	21.000,00	16	16.000,00	22	22.000,00	17	17.000,00
dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,	35 świadczeń	13.066,80	16 świadczeń	6.186,70	17 świadczeń	6.414,00	39 świadczeń	15.407,00	38 świadczeń	14.458,24
dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka	157 świadczeń	28.040,00	142 świadczenia	27.342,00	135 świadczeń	27.015,00	122 świadczenia	24.506,00	160 świadczeń	30.184,26
dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	225 świadczeń	17.540,00	185 świadczeń	18.790,00	134 świadczenia	13.820,00	106 świadczeń	11.040,00	142 świadczenia	15.180,00
dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego (l. osób)	417	41.700,00	381	38.100,00	383	38.300,00	333	33.300,00	380	31.094,08
dodatek z tytułu wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej.	1481 świadczeń	120.880,00	1418 świadczeń	128.750,00	1338 świadczeń	127.110,00	1206 świadczeń	114.570,00	1096 świadczeń	103.627,68
dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania	1108 świadczeń	79.318,00	1090 świadczeń	90.038,00	1120 świadczeń	38.532,00	1053 świadczenia	93.249,00	1072 świadczenia	94.996,56

DIAGNOZA POTRZEB I POTENCJAŁU DLA GMINY CZARNIA

świadczenie pielęgnacyjne	115 świadczeń	136.320,00	114 świadczeń	148.100,00	131 świadczeń	184.080,00	124 świadczenia	182.262,00	123 świadczenia	194.391,00
zasiłek pielęgnacyjny	522 świadczeń	79.866,00	495 świadczenia	75.735,00	457 świadczeń	69.921,00	442 świadczenia	70.045,00	489 świadczeń	92.632,00
specjalny zasiłek opiekuńczy	59 świadczeń	28.964,00	68 świadczeń	33.224,00	116 świadczeń	59.534,00	160 świadczeń	84.571,00	162 świadczenia	97.898,00
zasiłek dla opiekuna	14 świadczeń	7.280,00	14 świadczeń	6.795,00	12 świadczeń	6.240,00	6 świadczeń	3.120,00	0 świadczeń	0 świadczeń
dotatki mieszkaniowe	22 gospodarstw domowych	24.443,00	24 świadczenia	24.502,00	17 świadczeń	18.434,00	13 świadczeń	14.085,00	9 świadczeń	10.776,00
Liczba wydanych decyzji administracyjnych przyznających świadczenia	250		559		546		523		534	
Liczba decyzji odmownych	2		17		7		4		14	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Czarni

Świadczenia rodzinne finansowane są w całości z budżetu państwa i stanowią one znaczące wsparcie dla rodzin zamieszkujących na terenie gminy. W przypadkach przekroczenia kryterium dochodowego świadczenia rodzinne wypłacane są według tzw. zasady „złotówka za złotówkę” tj. w wysokości pomniejszonej o kwotę, o jaką dochód rodziny przekroczył aktualnie obowiązującą kwotę uprawniającą do zasiłku, pomnożoną przez liczbę osób w danej rodzinie.

Kolejną formą wsparcia w ramach świadczeń rodzinnych są świadczenia opiekuńcze, w zakres których wchodzi: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne oraz specjalny zasiłek opiekuńczy. W analizowanym okresie liczba zasiłków pielęgnacyjnych nieznacznie zmalała. Nastąpił natomiast wzrost liczby wypłacanych świadczeń pielęgnacyjnych oraz specjalnych zasiłków opiekuńczych, co wskazuje na rosnące zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze.

Świadczenie wychowawcze ma na celu częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Przysługuje ono matce, ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka, do dnia ukończenia przez nie 18. roku życia; w wysokości 500,00 zł miesięcznie na dziecko w rodzinie. W okresie od 1 stycznia 2019 do 30 czerwca 2019 roku świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko przysługiwało po spełnieniu kryterium dochodowego. Z dniem 1 lipca 2019 roku zmianie uległy warunki przyznawania świadczenia, upoważniające do pobierania świadczenia wychowawczego na każde niepełnoletnie

dziecko niezależnie od dochodu rodziny. Świadczenie finansowane jest w całości z budżetu państwa. Z pomocy w formie świadczenia wychowawczego w 2019 roku wypłacono 225 świadczeń na kwotę 2 799 209,00 zł.

W ramach wsparcia wypłacane są również: jednorazowe świadczenie „Za życiem”, jednorazowe świadczenie „Dobry Start”, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, dodatki mieszkaniowe oraz energetyczne, stypendia szkolne oraz zasiłek szkolny. Na terenie gminy nie funkcjonuje Karta Dużej Rodziny.

Rekomenduje się połączenie działań z zakresu pomocy i wsparcia rodziny w formie świadczeń z innowacjami aktywizującymi społeczność lokalną, budującymi potencjał rozwojowy wspólnoty. W dłuższej perspektywie czasowej spowoduje to wzrost liczby grup samopomocowych oraz zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców, co niewątpliwie odciąży w dużym stopniu GOPS w zakresie realizacji tych zadań.

2.2.5 UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE

Dokonując opisu problemu uzależnień i przemocy w rodzinie należy zwrócić uwagę, że są one często – chociaż nie zawsze - ze sobą powiązane na zasadzie sprzężenia przyczynowo – skutkowego. Dlatego konieczne jest podejście wielopłaszczyznowe do problemu, uwzględniające różne rodzaje uzależnień (alkohol, narkotyki, uzależnienia behawioralne) i przemocy (przemoc fizyczna, psychiczna, finansowa, cyberprzemoc). Jak już zostało wspomniane wcześniej, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarni współuczestniczy w realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii, wychodząc naprzeciw tym problemom. Program obejmuje zadania własne gminy w zakresie realizacji działań określonych w Ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz działania własne gminy w obszarze profilaktyki narkomanii, w oparciu o Ustawę o przeciwdziałaniu narkomanii. Umieszczenie zadań wynikających z dwóch odrębnych przepisów prawa w jednym Programie podyktowane jest faktem, że do znacznej części problemów wynikających z nadużywania alkoholu lub innych środków zmieniających świadomość (narkotyki, leki) można zaproponować zbieżne działania. Program zawiera także zdobyte w trakcie realizacji poprzednich programów doświadczenia oraz wnioski wynikające z diagnozy lokalnych problemów. Wskazują one jednoznacznie na konieczność łączenia działań w zakresie profilaktyki alkoholowej z innymi uzależnieniami: od substancji psychotropowych, środków zastępczych, NSP oraz behawioralnych. Stąd konieczność realizacji wielowymiarowych działań w zakresie przemocy i cyberprzemocy oraz kształtujących umiejętności interpersonalne i społeczne (np. komunikacja, rozpoznawanie psychomanipulacji).

Do zadań Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych należy m.in. inicjowanie lokalnych działań dotyczących problematyki uzależnień, podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osób uzależnionych obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu, wspieranie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i przeciwdziałaniu narkomanii. Komisja ma także możliwość przeprowadzania rozmów z ofiarami, sprawcami i świadkami przemocy w rodzinie, a także powiadamianiu policji lub zawiadamianiu prokuratury o popełnieniu przestępstwa znęcania się. GKRPA jest również uprawniona do zakładania Niebieskich Kart.

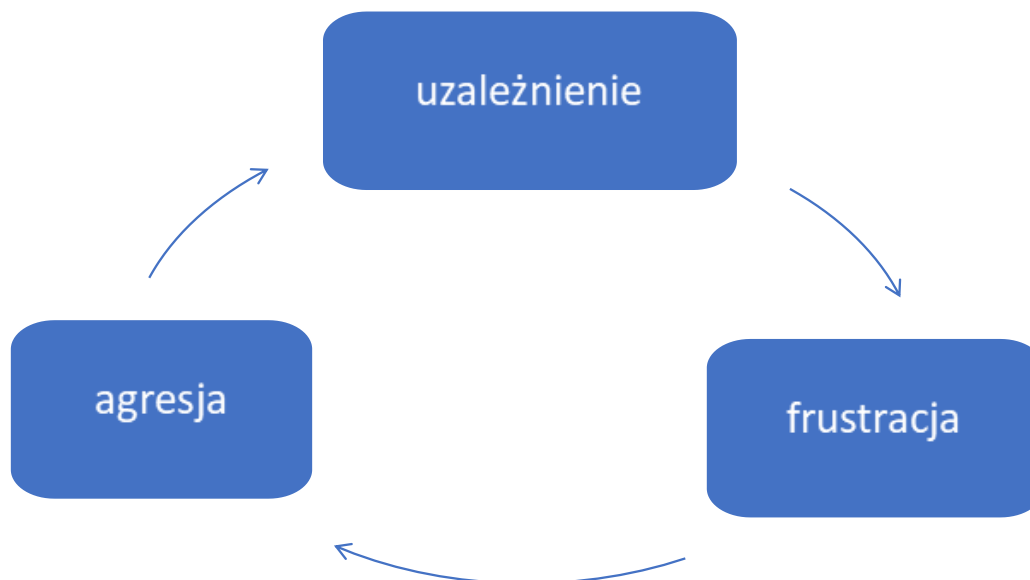
Komisja koncentrowała się na motywowaniu osób podejrzewanych o nadużywanie alkoholu i innych środków psychoaktywnych oraz osób współuzależnionych do podjęcia terapii, czy też leczenia odwykowego.

Na dzień 1 stycznia 2019 roku 7 podmiotów posiadało zezwolenie na sprzedaż napojów alkoholowych, na dzień 31 grudnia 2019 roku liczba ta nie uległa zmianie. Przyczyną tego faktu jest brak nowych miejsc, w których prowadzona jest sprzedaż napojów alkoholowych. Nie odnotowano żadnego przypadku odebrania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych. Z tzw. funduszu korkowego (środków uzyskanych przez gminę z tytułu udzielonych zezwoleń na sprzedaż alkoholu), w 2019 roku kwota wpływów wyniosła 17 833,51 zł. Sfinansowane z tej kwoty zostały następujące wydatki:

- wypłata wynagrodzeń dla członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów, Alkoholowych w kwocie 2 210,00 zł,
- zakup nagród rzeczowych i nagród pocieszenia na „Konkurs Wiedzy o Gminie Czarnia” z zakresem pytań o tematyce profilaktyki alkoholowej w kwocie 1 350,69 zł,
- dofinansowanie kolonii letnich dla 6 dzieci, zorganizowanych przez PCK Oddział Ostrołęka, do Białego Dunajca w kwocie 1 800,00 zł,
- przeprowadzenie zajęć profilaktycznych dla młodzieży PSP w Czarni pt. „Czy słowem można zranić” w kwocie 2 000,00 zł,
- przeprowadzenie akcji informacyjnej i warsztatów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży ze szkół w kwocie 1 350,00 zł,
- inscenizacja programu profilaktyki uzależnień w kwocie 1 500,00 zł,
- opłaty sądowe od wniosków o leczenie odwykowe, zaliczki na poczet opinii biegłych oraz pieczętki w kwocie 1 080,00 zł.

Analizując problematykę uzależnień nie sposób koncentrować się jedynie na problemie alkoholu. Oprócz uzależnień związanych z zażywaniem substancji psychoaktywnych istnieje też grupa tzw. uzależnień behawioralnych. Mówimy o nich wówczas, gdy normalne czynności życiowe (jedzenie,

praca, zakupy, korzystanie z Internetu i inne) nabierają charakteru wewnętrznego przymusu. Dochodzi do utraty kontroli nad sytuacją. Właśnie dlatego występowanie przemocy w rodzinie jest często elementem współistniejącym ze zjawiskiem uzależnień, oba obszary problemowe działają na zasadzie „błędnego koła” :

Zgodnie z art. 2 ust. 2 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180 poz. 1493 ze zm.) przemoc w rodzinie to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych (w rozumieniu art. 115 § 11 Kodeksu karnego), a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

W celu usprawnienia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz pomocy osobom/rodzinom doświadczającym przemocy w rodzinie Rada Gminy Czarnia uchwałą z dnia 29 grudnia 2020 roku przyjęła Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021 — 2025.

Zarządzeniem Wójta Gminy Czarnia z dnia 8 listopada 2011 r. został powołany Zespół Interdyscyplinarny. Jest to zespół osób, specjalistów z różnych dziedzin delegowanych do koordynacji, standaryzacji, analiz i rozwiązywania lokalnych problemów przemocy. Zespół stanowią przedstawiciele służb gminnych, instytucji i organizacji działających w obszarze wsparcia społecznego. Działania Zespołu zmierzają do poprawy sposobów udzielania pomocy osobom doświadczającym przemocy, ich najbliższemu otoczeniu poprzez kreowanie lokalnej polityki wobec problemu w wypracowaniu procedur oraz standardów.

DIAGNOZA POTRZEB I POTENCJAŁU DLA GMINY CZARNIA

Celem Zespołu Interdyscyplinarnego jest pomoc osobom, rodzinom i grupom problemowym oraz środowiskom dysfunkcyjnym w przezwyciężaniu problemów wynikających z aktów przemocy. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarni zapewnia obsługę organizacyjno – techniczną Zespołu Interdyscyplinarnego do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Przewodniczący Zespołu powołuje grupy robocze, które zajmują się pracą z konkretnymi rodzinami, ofiarami i sprawcami przemocy w ramach procedury „Niebieskiej Karty”. W 2019 roku zostały założone 3 Niebieskie Karty, które były m.in. konsekwencją interwencji policji w rodzinach zamieszkujących na terenie Gminy. Wobec jednej z rodzin kontynuowano procedurę. Działania prowadzono ogółem wobec 4 rodzin. Odbyły się 4 spotkania grup roboczych i 4 spotkania Zespołu Interdyscyplinarnego. W jednym przypadku zostało wysłane zawiadomienie do Prokuratury o wszczęcie postępowania wobec osoby stosującej przemoc. Zakończono 2 procedury.

Tabela 13 Liczba założonych Niebieskich Kart w latach 2017 - 2019 przez instytucje

Instytucja zakładająca NK	Liczba Niebieskich Kart przekazanych do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego		
	2017	2018	2019
Razem	2	1	3
Policja	1	1	2
GOPS	1	0	1
Oświata	0	0	0
Służba zdrowia	0	0	0
GKRPA	0	0	0

Źródło: Dane Zespołu Interdyscyplinarnego w Czarni

Tabela 14 Liczba posiedzeń oraz założonych Niebieskich Kart ogółem, w latach 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba posiedzeń ZI	1	4	4	4	4
Liczba posiedzeń Grup Roboczych	5	2	4	4	4
Liczba założonych Niebieskich Kart	4	2	2	1	3
Prowadzone działania w rodzinie - liczba rodzin	7	8	6	2	4
zakończenie procedury NK	1	4	5	1	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Czarni

Osoby doznające przemocy lub stosujące przemoc, miały możliwość skorzystania z pomocy psychologa lub prawnika, działających przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrołęce. Ponadto w szkołach na terenie gminy przeprowadzane były pogadanki i prelekcje na temat szkodliwości nadużywania alkoholu i związanej z tym przemocy w rodzinach oraz przemocy

w szkołach. Dane te jednak nie oddają w pełni obrazu przemocy na terenie Gminy Czarnia. Zjawisko to jest w dużej części ukryte. W ostatnim czasie zauważalna jest tendencja wzrostowa osób szukających wsparcia i pomocy w sytuacjach przemocy domowej, dlatego liczba Niebieskich Kart wzrasta. Prawdopodobnie wynika to ze zmiany świadomości społecznej na skutek prowadzonych działań lokalnych jak i ogólnopolskich.

Podsumowując, należy podkreślić, że chociaż władze gminy podejmują działania w obszarze przemocy i uzależnień, to jednak zaobserwować można brak innowacji w tym obszarze problemowym. Zaleca się wdrożenie nowoczesnych technik terapeutycznych o potwierdzonej wysokiej skuteczności. Zawierają one takie elementy jak :

- o behawioralno-poznawczy trening umiejętności rozwiązywania problemów,
- o dialog motywujący,
- o poznawanie emocji oraz sposobów radzenia sobie z nimi.

W nowoczesnych formach terapii duży nacisk kładzie się na pracę z ciałem, gdyż regularna praktyka medytacji, jogi czy ćwiczeń oddechowych wpływa wyciszająco na umysł, umożliwiając osiągnięcie stanu wewnętrznego spokoju, czego konsekwencją jest szybsze zapanowanie nad uzależnieniem. Ponadto prowadzona jest terapia ze zwierzętami (alpaki, konie, osły). Bardzo często wspólnie z pacjentami poszukuje się substytutu w postaci nowego hobby, ciekawych aktywności czy motywujących celów. Stosuje się też muzykoterapię z wykorzystaniem zachodnioafrykańskich instrumentów perkusyjnych, nawiązująca do treningu uważności, która dedykowana jest osobom uzależnionym od środków psychoaktywnych. W ramach innowacyjnych metod terapii uzależnień stosuje się też:

- o program ograniczania picia – w którym osoba uzależniona zobowiązuje się do spożywania ilości alkoholu znacznie mniejszych niż przed rozpoczęciem leczenia, a nie do całkowitej abstynencji,
- o program redukcji szkód – w którym uzależnienie jest tak zaawansowane, iż głównym celem jest poprawa jakości życia osoby uzależnionej, a nie przerwanie picia.

2.2.6. WSPIERANIE RODZINY I PIECZA ZASTĘPCZA

Działania na rzecz wsparcia rodziny określa m.in. Gminny Program Wspierania Rodziny na terenie Gminy Czarnia na lata 2020-2022. Głównym celem programu jest wsparcie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W ramach współpracy z realizatorami i partnerami programu

prowadzone są działania pomocowe dla rodzin w celu uzyskania kompetencji do prawidłowego pełnienia ról rodzicielskich.

Jedną z podstawowych form wsparcia jest asystent rodziny. Asystentura rodziny polega na towarzyszeniu rodzinie z dziećmi w poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem mocnych stron członków rodziny, zasobów rodziny, pochodzenia, społeczności lokalnej i zasobów instytucjonalnych. Zadaniem asystenta rodziny jest wspieranie rodziny zagrożonej wykluczeniem społecznym. Asystent rodziny działa na podstawie Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Wsparcie rodziny jest prowadzone w formie pracy z rodziną, pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. Działania te prowadzone są za zgodą rodziny i z jej aktywnym udziałem, z uwzględnieniem własnych zasobów. W 2019 roku ze wsparcia asystenta rodziny korzystały 3 rodziny, w tym 7 dzieci

Według oceny sytuacji rodzin bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zdiagnozowano w 23 środowiskach, co przy zapewnieniu wsparcia pracowników socjalnych oraz asystentów rodziny jest w stanie zapewnić dziecku właściwy rozwój i w znacznym stopniu daje szansę na pozostawanie dziecka w rodzinie biologicznej. W 2019 roku wsparciem asystentów rodziny były objęte 3 rodziny. Na terenie Gminy Czarnia zatrudniony był 1 asystent rodziny oraz dwóch pracowników socjalnych. Pomocy w postaci pracy socjalnej udzielono ogółem w 70 rodzinach.

Tabela 15 Liczba asystentów rodziny oraz liczba osób korzystających ze wsparcia w latach 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba asystentów rodziny w gminie	1	1	1	1	1
Liczba rodzin, które skorzystały z usług asystenta rodziny	7	8	7	6	3

Źródło: OZPS 2019

Na terenie gminy nie funkcjonują placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Kolejną formą wsparcia jest rodzinna piecza zastępcza. Jest ona sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców biologicznych, jako okresowa forma opieki nad dzieckiem. Jest to przejściowa – okresowa forma opieki nad dzieckiem.

W rodzinach zastępczych umieszcza się dzieci, których rodzice zostali trwale lub czasowo pozbawieni praw rodzicielskich lub gdy władza ta została im ograniczona. Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu i po uzyskaniu zgody rodziców zastępczych. W sytuacji, kiedy dziecko nie może wychowywać się w swojej rodzinie biologicznej, najlepszym rozwiązaniem jest zapewnienie mu opieki w jednej z form rodzinnej pieczy zastępczej. Rodzina zastępcza przyjmując dziecko pod swoją opiekę, dba o jego rozwój fizyczny i intelektualny, zaspokaja potrzeby zarówno w sferze materialno-bytowej

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarni (wg stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku) wynika, że na terenie Gminy Czarnia trójka dzieci przebywała w rodzinach zastępczych. Jedna osoba przebywała w rodzinie zastępczej spokrewnionej. W 2019 roku Gmina Czarnia dofinansowała koszt pobytu 4 dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej na łączną kwotę 12 576,78 zł.

Rekomenduje się dalszy rozwój działań mających na celu wieloaspektowe wsparcie asystenta rodziny oraz propagowanie idei rodzin zastępczych w przypadku zaistnienia takiej potrzeby na terenie gminy.

2.2.7. OSOBY STARSZE, NIESAMODZIELNE I Z NIEPEŁNOPRAWNOŚCIAMI

Jak już zostało wspomniane wcześniej, art. 2 pkt. 10 Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych zawiera następującą definicję osób niepełnosprawnych: „Niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej”.

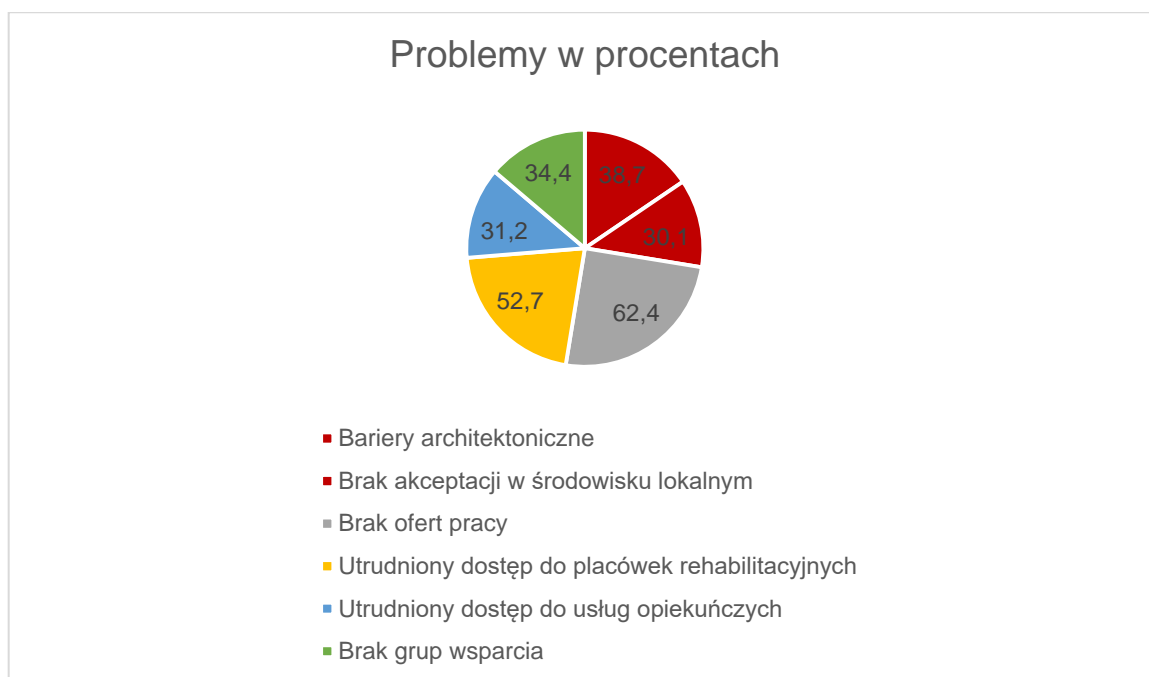
Problemami osób niepełnosprawnych z terenu Gminy Czarnia zajmują się:

1. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej;
2. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrołęce

3. Środowiskowy Dom Samopomocy w Białusnym Lasku
4. Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy w Czarni
5. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Myszyńcu

Działania tych instytucji zmierzają do zabezpieczenia podstawowych potrzeb życiowych, wymaganych w procesie rehabilitacji, likwidacji barier architektonicznych, jednakże w niewielkim stopniu dążą do kompleksowych działań partnerskich, integrujących społecznie i zawodowo osoby z niepełnosprawnościami. Obszar wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami został poddany ocenie mieszkańców, biorących udział w badaniu ankietowym. Respondenci wskazali, że głównymi trudnościami dla osób z niepełnosprawnościami są: brak ofert pracy, utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych, bariery architektoniczne i brak grup wsparcia.

Wykres 15 Problemy społeczne osób z niepełnosprawnościami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Opieka nad osobami z zaburzeniami psychicznymi w Gminie Czarnia jest realizowana głównie w ramach podstawowej opieki medycznej w formie doraźnej, ambulatoryjnej, finansowej ze środków Narodowego Funduszu Zdrowia na świadczenia zdrowotne. Niepokojące są zerowe dane statystyczne dotyczące osób wymagających specjalistycznego wsparcia w tym obszarze. Może to wynikać z faktu, że tradycyjne formy wsparcia osób z zaburzeniami nie cieszą się zaufaniem społecznym i odznaczają się raczej niską efektywnością. Zaleca się poszerzenie działań w tym obszarze o innowacyjne metody leczenia zaburzeń i chorób psychicznych we współpracy z NGO.

Polityka wobec osób starszych określana jest jako realizacja potrzeb i warunków bytowych seniorów

i ma na celu te działania, które w sposób planowy i celowy mają wpływać na poprawę sytuacji życiowej starszych ludzi. Dotyczy to oświaty, kultury, ochrony zdrowia, organizacji czasu wolnego, ochrony pracy ludzi starszych, pomocy obłożnie chorym, pracy socjalnej z osobami starszymi, kształtowania odpowiednich warunków mieszkaniowych, pomocy instytucjonalnej oraz warunków materialnych seniorów. Polityka senioralna na terenie gminy wymaga dalszego, zintensyfikowanego rozwoju.

Wychodząc naprzeciw potrzebom osób starszych został utworzony na terenie Gminy Czarnia Klub Senior + z siedzibą w Długiem, w tym roku swoją działalność rozpocznie również drugi Klub w miejscowości Czarnia. Klub Senior + ma za zadanie integrować i aktywizować środowisko seniorów. Seniorom oferuje się m.in.: zajęcia o charakterze kulturalnym, rekreacyjnym, towarzyskim, możliwość wzięcia udziału w rozwijaniu swoich pasji i umiejętności. Korzystanie z oferty „Klubu Senior+” jest bezpłatne. Na terenie Gminy Czarnia nie jest honorowana Ogólnopolska Karta Seniora.

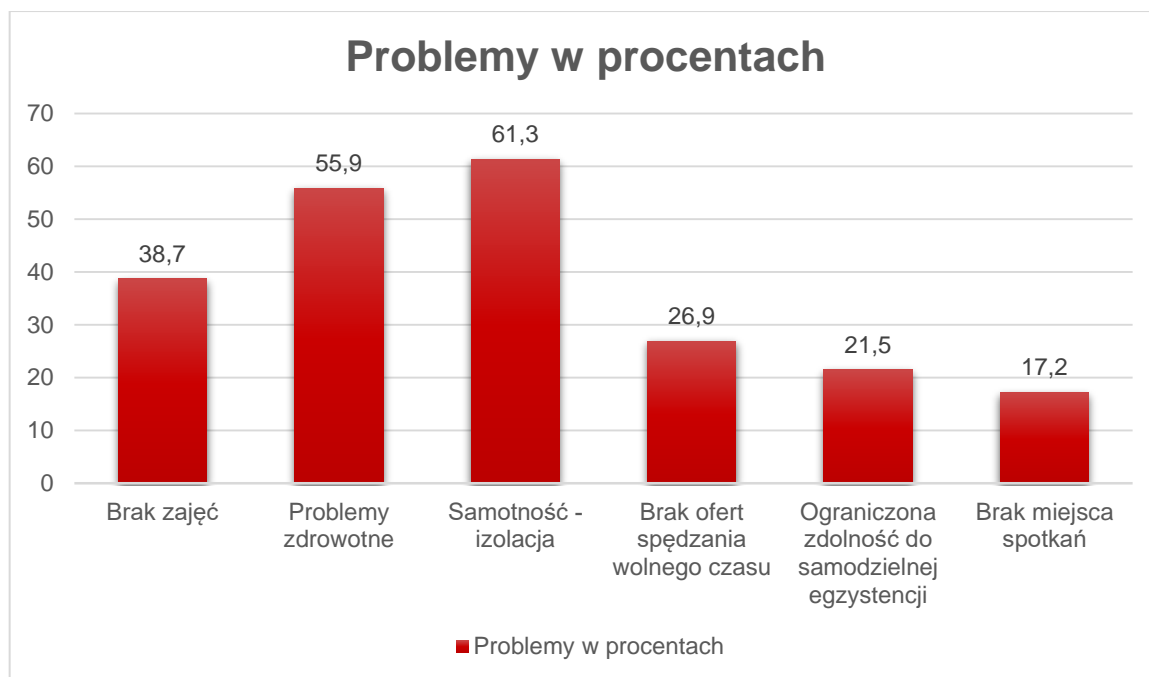
Wykres 16 Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem na terenie Gminy Czarnia w latach 2015-2019

2015	2016	2017	2018	2019
12,7	12,8	13,3	13,1	13,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak widać na powyższym wykresie odsetek osób w wieku poprodukcyjnym systematycznie wzrasta. Stanowi to przesłankę do zintensyfikowania działań o charakterze opiekuńczym oraz do inwestycji w infrastrukturę oraz rozwój usług przeznaczonych dla osób w starszym wieku. Jest to również swoista zapowiedź rozwoju rynku usług skierowanych do seniorów w obszarze integracji społecznej. Jak bowiem wykazały badania ankietowe, główne problemy społeczne osób starszych to: problemy zdrowotne, samotność, brak zajęć.

Wykres 17 Problemy społeczne osób starszych

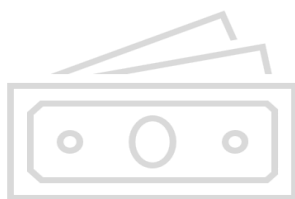

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Zasoby posiadane w tym obszarze na terenie gminy są niewielkie, biorąc pod uwagę fakt starzenia się społeczeństwa i rosnącą konieczność zaspokojenia potrzeb seniorów zarówno w aspekcie finansowym i zdrowotnym, jak i aktywizacji i integracji społecznej. Rekomenduje się rozwój działań mających na celu społeczną integrację międzypokoleniową. Zaleca się także wprowadzenie Ogólnopolskiej Karty Seniora lub Gminnej Karty Seniora.

Wyniki ankiet implikują konieczność podjęcia działań w zakresie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami oraz do inwestycji w rozwój infrastruktury. Jest to wyzwanie na najbliższe lata zarówno dla władz miasta jak i organizacji pozarządowych. Również z e względu na wysoki odsetek osób starszych, samotnych oraz fakt, iż domostwa są od siebie często oddalone władze gminy dostrzegają zapotrzebowanie na objęcie takich osób teleopieką.

2.2.8. UBÓSTWO

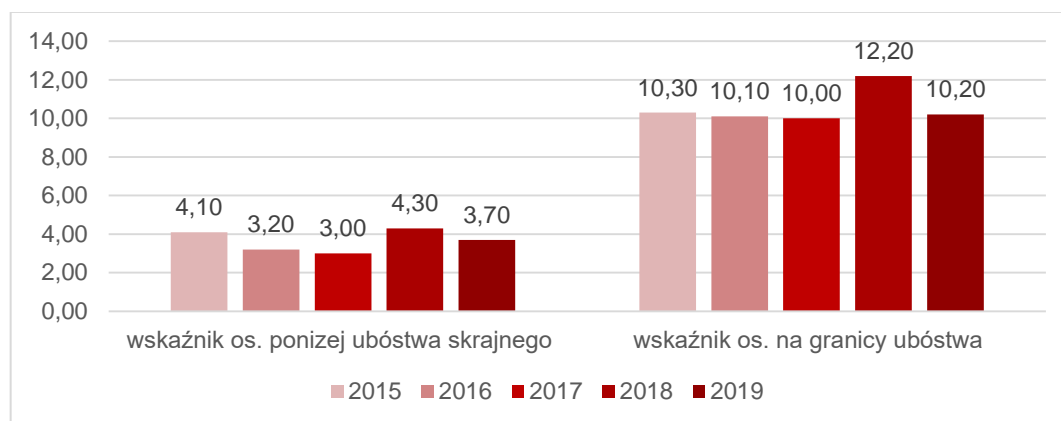

Przez ubóstwo rozumiemy brak dostatecznych środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb jednostki, w szczególności w zakresie jedzenia, schronienia, ubrania, transportu oraz podstawowych potrzeb kulturalnych i społecznych. Jest to – oprócz uzależnień i bezrobocia jeden z najczęstszych powodów wykluczenia społecznego, przy czym nie sposób oddzielić go od pozostałych dwóch, gdyż problemy te przenikają się

wzajemnie. Zależność między tymi problemami a wykluczeniem społecznym najczęściej ma charakter sprzężenia zwrotnego tzn. np. ubóstwo może być powodem wykluczenia, a jest też jednocześnie jego skutkiem, np. ze względu na niepełnosprawność. Prawdopodobieństwo dotknięcia wykluczeniem zwiększa się, gdy dana osoba uwikłana jest jednocześnie w kilka sytuacji problemowych (np. uzależnienie, długotrwałe bezrobocie, brak stałego miejsca zamieszkania).

Jak wynika z informacji GUS, w województwie mazowieckim w latach 2015 - 2019 odnotowano nieznaczny spadek poziomu zagrożenia ubóstwem skrajnym w Polsce, natomiast odsetek osób żyjących na granicy ubóstwa jest wciąż wysoki.

Wykres 18 Wskaźnik zasięgu ubóstwem – procent osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa w województwie mazowieckim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W Gminie Czarnia jest to wciąż jeden z głównych powodów korzystania z pomocy społecznej. Ponadto wskaźnik deprivacji lokalnej wskazuje, że dla 5,00 % społeczności poziom życia nie jest satysfakcjonujący.

Wymiar indywidualny deprivacji związany jest m.in. z poziomem dochodów, uczestnictwem w rynku pracy, a także poziomem wykształcenia. Wymiar środowiskowy stanowi kontekst rozwoju jednostki związany m.in. z interakcjami społecznymi, utrudnionym dostępem do dóbr i usług, a także ich niższą jakością, co może mieć miejsce na przykład w warunkach dużej koncentracji osób zagrożonych ubóstwem.

Tabela 16 Wskaźnik deprivacji lokalnej w Gminie Czarnia w latach 2016-2019

Rok	Wartość wskaźnika
2016	12,90%
2017	5,63%
2018	4,53%
2019	5,15%

Źródło: OZPS za 2019 rok

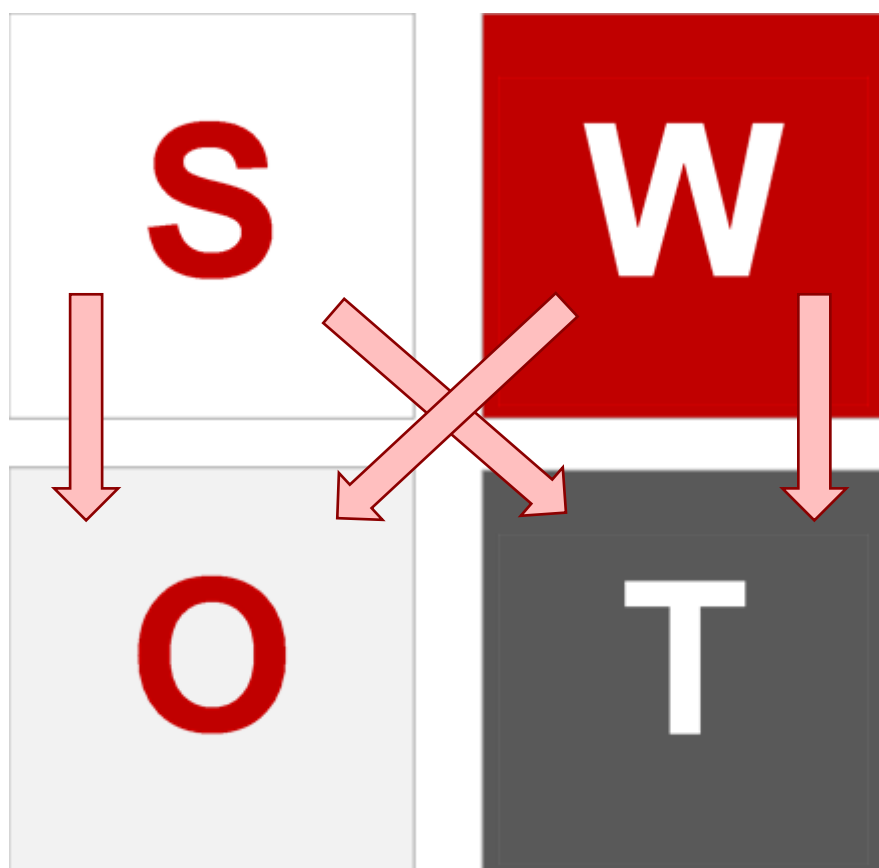
Rekomenduje się podjęcie inicjatyw przeciwdziałających ubóstwu zarówno poprzez działania interwencyjne, takie jak utworzenie jadłodajni lub Banku Żywności, lokalne zbiórki odzieży, jak również poprzez działania prewencyjne i aktywizacyjne jak np. rozwój współpracy z podmiotami ekonomii społecznej w celu aktywizacji zawodowej osób zagrożonych ubóstwem, nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi, utworzenie Centrów Integracji Społecznej, zwrócenie się do władz powiatowych z wnioskiem o utworzenie Warsztatów Terapii Zajęciowej itp

2.3. ANALIZA SWOT / TOWS

Analiza SWOT jest skuteczną i racjonalną metodą pozwalającą na identyfikację słabych i silnych stron obszaru związanego z pomocą społeczną Gminy Czarnia oraz szans i zagrożeń, jakie są z nim związane. W rezultacie SWOT jest użytecznym instrumentem pozwalającym na wielowymiarową ocenę aktualnego stanu pomocy społecznej gminy. Jednocześnie analiza stanowi adekwatny punkt wyjścia do definiowania właściwych kierunków rozwoju. Dodatkowo przedmiotowa analiza ujawnia obszary wymagające poprawy w funkcjonowaniu gminy.

Uzupełnieniem analizy SWOT jest analiza TOWS. Podejście to jest określane jako od „zewnątrz do wewnątrz”. O ile podczas analizy SWOT należy oprzeć się na mocnych i słabych stronach gminy to podczas analizy TOWS przyjmowane jest założenie odwrotne. W analizie TOWS zależy zatem zacząć się od rozpatrzenia szans i zagrożeń, przed którymi stoi gmina, a następnie skonfrontować je z własnymi predyspozycjami do wykorzystania tych szans i przezwyciężenia zagrożeń.

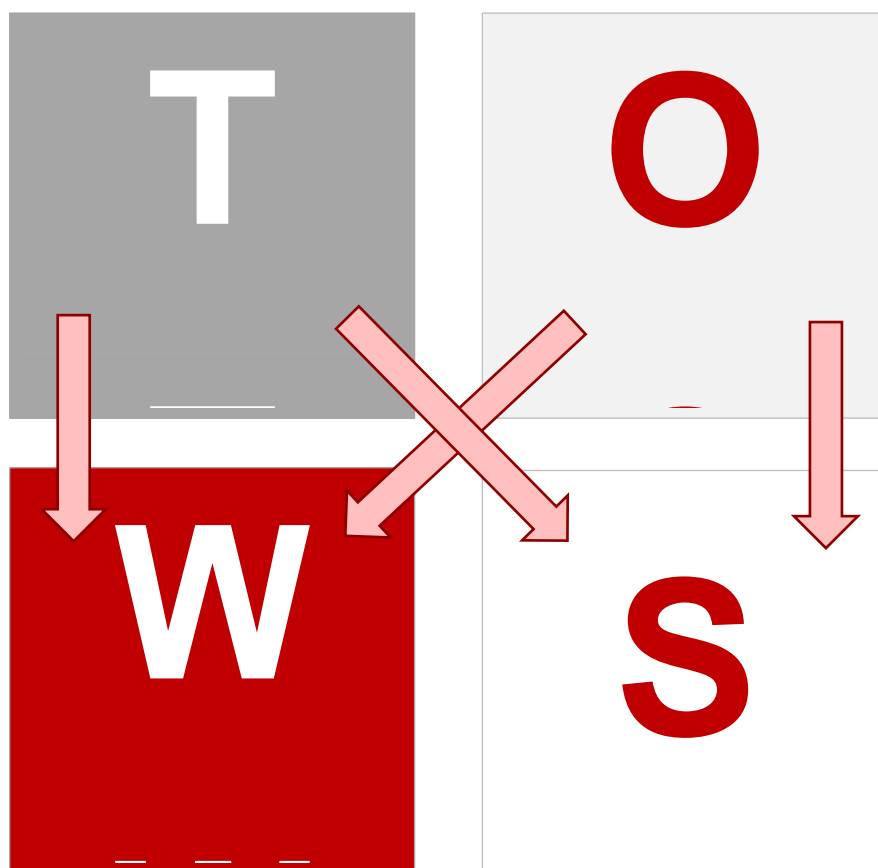

S - MOCNE STRONY	W - SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ○ Korzystne położenie geograficzne, ○ Odrębność kulturowa ○ Wskaźnik przedsiębiorczości ○ Wykwalifikowana kadra w obszarze pomocy społecznej ○ Działania mające na celu wsparcie rodziny oraz rozwój opieki wytchnieniowej – programy, dotacje ○ Działania mające na celu zwiększenie możliwości zapewnienia opieki na dziećmi do lat 3 – projekt UE ○ Działania na rzecz osób uzależnionych, ofiar przemocy w rodzinie - działalność Zespołu Interdyscyplinarnego ○ Działalność Klubu Senior + ○ Działalność świetlic wiejskich ○ Działalność Gminnej Biblioteki Publicznej ○ infrastruktura sportowo-rekreacyjna 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Niska jakość usług społecznych ○ Wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych ○ Ubóstwo ○ Słabo rozwinięta polityka senioralna ○ Niedostateczna liczba działań międzysektorowych na rzecz OzN, seniorów, rodzin ○ Niski poziom współpracy z NGO ○ Brak mieszkalnictwa wspomaganego ○ Oferta edukacyjna niewystarczająco dostosowana do potrzeb edukacyjnych uczniów ○ Brak profilaktycznych programów zdrowotnych ○ Utrudniony dostęp do opieki medycznej, usług rehabilitacyjnych, specjalistycznych usług opiekuńczych ○ Niski poziom aktywności społeczności lokalnej - brak środowiskowych grup samopomocy ○ Brak podmiotów ekonomii społecznej ○ Brak Gminnego Ośrodka Kultury ○ Niska jakość turystycznych tras rowerowych i pieszych
O - SZANSE	T - ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ○ Promowanie turystycznych i kulturalnych walorów gminy ○ Zwiększone zainteresowanie ze strony inwestorów ○ Zaangażowanie lokalnych przedsiębiorców ○ Promowanie ekonomii społecznej ○ Rosnąca rola organizacji pozarządowych 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Nieznana skala następstw gospodarczych i społecznych spowodowanych pandemią COVID ○ Spowolnienie gospodarcze skutkujące wzrostem bezrobocia ○ Nieefektywna polityka społeczna na poziomie krajowym ○ Częste zmiany przepisów prawa

- Korzystne zmiany społeczne – wzrost kreatywności, wykształcenia, postaw przedsiębiorczych
- Możliwość pozyskania dofinansowania na realizację projektów z funduszy zewnętrznych – unijnych, krajowych
- Rozwój międzysektorowej polityki społecznej
- Popularyzacja programów profilaktycznych
- Współdziałanie wielu podmiotów działających w obszarze pomocy społecznej w celu rozszerzenia ofert, form i środków pomocy,

wpływające na stanowienie norm prawa lokalnego, utrudniające długofalowe planowanie przedsięwzięć

- Starzenie się społeczeństwa
- Niewielka liczba usług dla OzN
- Migracja ludności
- Pojawianie się nieznanymi dotychczas problemów społecznych – np. cyberprzemoc

T - ZAGROŻENIA	O - SZANSE
<ul style="list-style-type: none"> ○ Spowolnienie gospodarcze ○ Słaby rozwój przedsiębiorczości w związku ze spowolnieniem gospodarczym z powodu COVID ○ Izolacja społeczna jako rezultat pandemii 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Rozwój struktur lokalnych w sferze gospodarki, kultury, rekreacji, integracji społecznej ○ Pozyskanie funduszy zewnętrznych – krajowych, unijnych ○ Rozwój współpracy międzysektorowej ○ Rozwój programów przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu
W - SŁABE STRONY	S - MOCNE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ○ Niepełne wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturalnych ○ Wzrost bezrobocia i stopy ubóstwa w związku ze spowolnieniem gospodarczym ○ Marginalizacja OzN ○ Zmniejszenie zasobów społeczności lokalnej w związku ze zwiększoną migracją ludności ○ Obniżenie poziomu aktywności społeczności lokalnej 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Rozwój turystyki i kultury ○ Rozwój przedsiębiorczości .. ○ Rozwój usług społecznych ○ Spadek bezrobocia ○ Zwiększony dostęp do opieki medycznej ○ Wzrost aktywności społeczności lokalnej ○ Rozwój podmiotów ekonomii społecznej ○ Aktywizacja i integracja seniorów, OzN , os. zagrożonych wykluczeniem społecznym

WNIOSEK: w ramach dalszych działań zaleca się postępowanie mające na celu powiększenie posiadanych zasobów poprzez zwiększenie przedsiębiorczości i infrastruktury społecznej oraz aktywizację społeczności lokalnej.

DZIAŁANIE :

Utworzenie w Gminie Czarnia Centrum Usług Społecznych

Analiza SWOT/TOWS Gminy Czarnia pokazuje, że w gminie **przeważają słabe strony** nad mocnymi, a **w otoczeniu przeważają szanse**. Ten zewnętrzny potencjał jest do wykorzystania. Działania gminy powinny minimalizować słabości w celu wykorzystania okazji zewnętrznych W wymiarze społecznym przejawia się to w działaniach na rzecz rozwoju lokalnej polityki społecznej, powiększaniu kapitału w wymiarze zarówno gospodarczym jak i społecznym poprzez rozwój przedsiębiorczości i inwestycji i dzięki temu rozwój zasobów lokalnych.

GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W CZARNI

07- 431 CZARNIA 41

e-mail:

gopsczarnia@interia.pl

WE WSPÓŁPRACY Z:

**Wielkopolska Akademia
Nauki i Rozwoju**

KRAJOWY
INSTYTUT
JAKOŚCI

ul. Grochowska 35, 60-277 Poznań

e-mail: jst@wanir.edu.pl

www.wanir.edu.pl